

הרב יעקב לייטר

נענועים בחלל באתרוג שבידך עליו

בקובץ יד הרש"ז הובא חידו"ת ממרן הגר"י זצ"ל, בזה"ל: נראה דבאותן ארבעת המינים שקיים בהם המצות עשה דאורייתא דנטילה, בהם יקים גם את מצות נענועים, שהם מדרבנן, דחז"ל שחקנו 'נענועים' תקנו אותם שיהיו שיכים להנטילה, והיה כחלק מהמ"ע דאורייתא דנטילה. ולפי"ג גם "לכם" בעינו נענועים. וכן מבואר מלשון הרמב"ם (הלכות לולב פ"ז ה"ט) שכתב וז"ל: משיגיבא ארבעה מינין אלו בין שהגביהו כאחת בין בזה אחר זה בין בימין בין בשמאל יצא וכו', ומצוה הלכתה שיגיבא אגודה של שלשה מינין בימין ואתרוג בשמאל ויוליך ויביא ויעלה ויוריד וינענע הלולב שלשה פעמים בכל רוח ורוח, עכ"ל, ומלשון שכתב 'ומצוה כחלכתה', משמע שחז"ל שחקנו לנענע תקנו שהיה הנענועים כחלק מהמצוה דאורייתא דנטילה, והמצוה הלכתה מדאורייתא מקים הוא ע"י הנענועים.

ועוד יותר משמע מהרמב"ם להלן בהלכה י' שגם הנענועים דהלל תקנו חכמים שיהיו כחלק מהמצוה דאורייתא דנטילה, ותשיב"י כחלק מעצם הנטילה, שהרי הרמב"ם ממשיך וכותב: כיצד מוליך ומנענע ראש הלולב שלש פעמים ומביא ומנענע ראש הלולב שלש פעמים וכן בעליה וירידה, והיכן מוליך ומביא בשעת קריאת ההלל בהודו לד' כי טוב וכו', הרי שאף הנענועים שמנענע בהלל הם חלק ממצות הנטילה דאורייתא, ולפי"ג נמצא שהנענועים דהלל אינם דין בהלל, דבאמירת הלל צריך לנענע אלא דין הוא בנטילת ארבעת המינים, דעצם המצוה דאורייתא דנטילה דוקא עוד [אחרי שתקנו רבנן דין נענועים בהלל] לנענועים כשאומר הלל, עכ"ד.¹

וכתב רבינו ראש הישיבה ה'דרכי שמואל' זצוק"ל (ישורון מו): בגדר נענועים, הגר"י ז"ל היה מדרקד למעשה לעשות הנענועים בהלל באותו אתרוג שיצא בזה ידי חובת נטילה. וזכרנו לשון מרן הגר"י ז"ל בכתב ידו וכן ערך דבריו, שהרי דין נענועים בהלל אין זה משום דהלל טעון נענועים, דאז ה' שייך שיקח ה' מינים דהלל, אלא דהדיון הוא בהמצוה דלקיחה דהמינים יש גם מצוה דנענועים, והיכן הנענועים בשעת הלל, וא"כ זה שייך רק באותו אתרוג שיצא בזה חובת מצוה ושוב מנענע בשעת הלל, אבל ליקח אתרוג אחר רק לנענועים דהלל ל"ש כי אין זה אתרוג דולקחתם עכ"ד, והדברים בעצמם מסתברים ומאירים, וכמו בהתנופה של הכבשים דודאי לא שייך רק לתנופה אפילו לו יציור מחמת הלכות ההקדשה כמוכ"פ.²

רק שיש לדון לע"ז לדניא, דאולי ל"ש בכלל מושג אתרוג "זה" בחפצא של קיום המצוה, ובקדשים למשל שייך שזה הקרבן זה הכבשים וכי"ב, אבל בנ"ד יש חיוב ומצוה דולקחתם לכם וכו', וגם כשלוקח אתרוג זה אין כאן חפצא של אתרוג בקיום המצוה, ולו יציור שהמצוה נמשכת ומחליף אתרוג אחר אין כאן שנוי כלל, כיון של הזמן אתרוג בידו מה לי אתרוג זה או זה. ולזה אין שהמצוה של נענועים היא במצוה דולקחתם, ממ"ז כל זמן שאתרוג בידו היינו הך. ומה שיש דינים בהוקצה למצותו כמוכ"פ של"ש להל"ל, כי זה בההקצאה ובאסור הנאה, אבל בקיום המצוה של הגברא הוא מה שהלולב ושאר המינים בידו, ולא נתפש על הלולב שבידו כי זה החפצא של המצוה. הגע עצמך הרי שהניח אתרוגו וא שנתנו לאחר ואח"כ לקחו שולל, להלל, וכי משום שעל זה קיום ולקחתם א"כ זהו רק אתרוג שלו

1. ובשערי הגר"י פיינשטיין זצ"ל מנחות ח"ה עמוד רלא) כתב: מו"ח הגר"י זצ"ל היה מברך על כמה אתרוגים, ומכל מקום לנענועים דלולב בכלל לקח דוקא את האתרוג הראשון שבידך עליו. ובכרתי נאמר (סוכה ל"ב, כתב: מרן הגר"י ז"ל הפקיד שהנענועים שמנענע בו הלולב היו באותו לולב ואתרוג שבידך עליו, דאפי"ן שאין זה עיכוב במצוה מיהו המצוה כהלכתה שמנענע בו ומיקרי עובר לעשייתו, א"כ כל זה באותו לולב

עצמו ואין נענועים של לולב ואתרוג אחר מנסיון לעיקר נטילת הלולב הראשון, וכבר יסד הבית הלי (ח"ב סימן מז) דאין הידור מצוה אחר קיום המצוה, וכאן עיקר עיון המצוה שיענע בו. וכן בהלל הפקיד עליו, ויבססו באמצע הלל להגרי"י ז"ל וקנה לו בחמתו ע"מ להחזיר לנענע בו, ושוב קנה ממנו, כל רמז המצוה ההלל. ובמקראי קדש (סוכות ח"ב סימן טז), הביא שהגרי"י

המשך בעמוד 8

הודעה חשובה
בס"ד הושקע עמל רב בהוצאת גיליון זה לחג הסוכות הבע"ט אל שיעדין לא קיבלנו כלל את התרומות להוצאות הרבות לגיליון זה אנא ואנא הירמו את תרומתכם להוצאות הללו בכל הדרכים המופיעות בגיליון ובידועות זמני ה'הי"ב תתברכו בכל מילי דמיטב ולישע בשמחה בטוכת עורו של ליתין בב"א בברכת חג שמח לכל ציבור הקוראים החשובים שליט"א ולכל ציבור בני התורה ד' בכל אתר ואתר

לעילוי נשמת הרבנית זצוקנית מרת מלכה' צבי יצחק הלוי קרייזר ע"ה אשת הרבנית זצוקנית אהרן קרייזר זצ"ל נלב"ע ערש"ק ב"ת תשי"ב נסתמנה במחשבה"א לוי"ד תשרי תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני משפחה שליט"א לעילוי נשמת זקני הרב"צ רבי יוסף שמואל שבעל"א זצ"ל יתורח לייב עהרליי-הולנדר ה"ד אב"ד ריגליץ וברדיצ' נ"ל להנ"ח ב"ר מים חיים" ור"ה מייזשיטוביץ ע"ה זקנתו וזונת מרת חיה רבקה ב"ר נפתלי צבי לביא אונג-הורשיטאם ה"ד נ"ל להנ"ח ב"ר יעקב אלימלך" הוזרזו להניח מקו"ד לוי"ד ודברי חיים" מצאנז

ילדיהם: חנה, חיים משה, ישראל מנח, יוסף, שרה, אסתר, יהודה לייב, פסיה, ה"ד אשר נעקח"ש ז"ל ראשון דפוכות ת"ש ת.נ.צ.ב.ה.

בסיעתא דשמיא
רוממות
חג הסוכות תשפ"ד
גיליון 386 שנה ט'

גיליון שבועי לבני התורה

בין ז"ב לסוכות
רוממות דזמנים
משולחן המערכת

כך אמר הח"ח, היצה"ר מנסה להפיל את האדם להילחם בו ולא להשאיר לו שום דבר, אבל לא זו הדרך. הוא חטף לך בסלח לנו, חטוף לו ברפאנו. חטף לך בתחנה עינינו, תודה לו במודים. אל תתן ליצר לנצל כישלון אחד לניצחון מוחלט.

קיבלנו ע"ע הרבה דברים חשובים וטובים מאוד. למשל אדם רוצה להתחזק במאה ברכות, קבלה שיש בה לרומם את האדם הרבה מאוד. יש פעמים שאנו נמצאים במצב עמוס ולחוץ או שאנו שוככים לכוון כראוי בברכת אשר יצר, ואינו מכוונים כראוי, והיצר מנסה לשלוט עלינו ולהחזיר לנו מחשבה פסולה שנוותר על הקבלה שלנו. היצר לא מסתפק בנצחוננו זה, אלא מוסיף ומחזיר לאדם מחשבת בושה מעצמו - אם נכשלת כשולן זה, כשולן כ"כ חרוץ, מה אני יכול עוד לצפות מעצמי?

רבינו ראש הישיבה היה רגיל לחזור פעמים רבות על דברי אדוננו הגר"א על הפסוק (קהל' יד) "אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח". מפרש רבנו הגר"א: אם היצר שהוא מושל על האדם ינצח אותך, ויכשיל אותך בעבירה, וע"י כשולן זה ירצה לאבד ממך את מקומך בעבודת ה', מזהיר אותנו שלמה המלך, מקומך אל תנח. אל תיכנע ליצר, ואל תנח בגלל הכישלון שלך את עבודתך. והוסיף ואמר שהוא מקפיד לחזור על כך כיוון ששמעו ממנה תלמידים שדברי הגאון הללו שהוא רגיל לחזור עליהם פעמים רבות, הצילו אותם מלהיכנע למלכודת זו של היצר.

התפקיד שלנו הוא; חטף לך פעם אחת... תחטוף לו בפעם הבאה. הלכנו להתפלל והיצר לא נותן לנו לכוון כראוי בתפילה, לא נוותר. נתאמץ, נחטוף ונתעלה, וכך בכל קבלה וקבלה.

אבא ע"ה היה רגיל לעורר אותנו שאם אנו לא מתכנים את היום שלנו אז היצה"ר מתכנן לנו את היום. כל אחד צריך לתכנן איפה להתפלל את התפילה ששם הוא יוכל להתפלל יותר טוב ויותר ראוי, ולא במניין שאינו מן המניין, להתחיל את היום עם לימוד, לסדר את הסדר יום בצורה ראויה. כך יזכה לאפשרויות גדולות יותר גם בימים כאלה שהעומס גדול מאוד.

מי שחי בלי חשבון ובלי תכנית היצה"ר מנסה לאבד ממנו את המעלות שהשיג, וכשהיצר רואה שהוא מצליח הוא מנסה עוד ועוד להלאה ולהלאה. - עליו לזכור את דברי החכם מכל האדם שלמה המלך "מקומך אל תנח", תחזור למקום שהיית קודם.

התפקיד שלנו לדעת שהימים האלה שנמצאים עכשיו הם ימים גדולים מאוד, כאו"א קיבל ע"ע קבלות טובות איך להתחזק בלימוד, איך להתחזק בתפילות,

הכנה לחג הסוכות
י' כשזכית להיכנס לרבינו ראש הישיבה זצוק"ל

בימים האלה שבין יוה"כ לחג הסוכות, היה רגיל לחזור בהתרגשות על דברי אדונינו הגר"א בביאור הגר"א שכותב שהטעם שלא אומרים תחנון בימים שבין יוה"כ לסוכות, מפני שזה יו"ט, יו"ט במקצת. מפני שעדיין שורה מקצת יוה"כ. ומוסיף שם הגר"א וכותב שזה הטעם שחז"ל אמרו לנו שיום ראשון של סוכות הוא ראשון לחשבון עונות, מפני שעד סוכות עדיין יש מחילה, מחילה על העוונות, המשך של יוה"כ. והדבר מובן שכל מצווה שאדם עושה משאירה רושם, בודאי יום קדוש ונורא כמו יוה"כ משאיר רושם לכמה ימים.

היה מוסיף רבינו בשם האר"י הקדוש שהחל ממוצאי יוה"כ כבר מתחיל ההנהגה שהקב"ה נוהג איתנו בחג הסוכות 'כי יצפני בסוכה'. - הימים הגדולים הללו שראבים מקדושת יוה"כ ומחג הסוכות.

עוד היה רגיל רבינו לחזור על כך שהמשגיח רבי ירוחם זצ"ל שמעו אותו חוזר ומייסר את עצמו ביו"כ כמה וכמה פעמים "אולי ימושיב אבי והייתי בעיני כמתעטע". - הקב"ה לא חפץ בכסילים, הוא מחפש אנשי אמת שעושים את התפקיד שלהם כראוי וכנכון ומתורממים בכל שנה.

כל אחד ואחד ביו"כ התעלה מאד, התרומם, גם הוא קיבל על עצמו דברים להמשך ההתעלות להחזיק אותה, ימים הללו הם הזמן לקיים, לראות מה שקיבלנו ולעסוק בזה.

כל מצביא, כל שר צבא יודע שיש קרבות מסויימים שמי שמנצח בהם הוא מכריע את המלחמה. גם המלך הזקן והכסיל שלוחם אתנו מלחמת חורמה, מלחמה נוראה לשרש אותנו מארץ החיים, הוא זקן, ובעל נסיון רב, ויודע כמה חשובים הימים הללו. כל אחד ואחד התעלה, לקח על עצמו דברים שחשב שאיתם הוא יתעלה, הוא מנצל את הימים האלה שהם מאד עמוסים, ומנסה להפיל את האדם ולהשכיח ממנו את הכל, ולשכנע אותו - נכשתל אל תנסה יותר, אתה לא תקום יותר מהקרב הזה.

מרן הח"ח זיע"א מדרוך אותנו כלל גדול במלחמת היצר. הוא מספר משל בשם גאון אחד - משל לאלמנה שהיה לה דוכן לממכר תפוחים בשוק, ובא איש אלים והפך את הדוכן עם כל התפוחים על הרצפה והחל לחטוף מהם. היא הרימה קול זעקה. בא אליה האם אחד ויעץ לה, במקום לוקח תנהיג בחכמה, חס חוטף לך תפוח אחד תחטפי לו גם את אחד, תצילי מה שאפשר.

1. מתוך ועד בישיבת מיר בפני חברים מקשיבים בין י"כ לסוכות שנת תשפ"א.
2. יש שהקדושה דוחה אותם, ארץ שראל מקיאה אותם והם חייבים דוקא את חו"ל

הטמאה. מרן הגרש"י זצ"ל אמר שיש עוברי עבירה שאליהם הנביא מעקב אותם מלהשתקף בברית. יש שקועים סמיד בתאוות אכילה, וקשה להם דוקא סעודה שלישית שכתוב שזוכים בה לברוך עצמו.

המשך בעמוד 2

כסא דנחמא
נשנר קמיה מוריני ראש הכולל סניף ב"ב הגאון רבי יעקב משה קרליבשיין שליט"א ומשפחתו הרוממה לאו"ם על הסתלקותה למניית לב של אמום האשה החשובה והצדיקת אשר חשמה ואבהתה לעמלי התורה לא ידעה נבול מופלגת בגניעותה ובהלכותיה ומעשיה הטובים מכלה חסדים בנפשה ובמאורה בכל לבבה ונפשה מרת חנה כרמל ע"ה

אשת חיל עטרת כעלה אשר עמדה לימינו בכל מפעלותיה להרמת קרן התורה והיראה ה"ה ידידת הדגול איש אמונם של בורחני מצוקת איין ז"ע ויבולט"א הר"ה נ"רבי מנחם כרמל שליט"א

המקום יתום אתם בנות שאר אבלי ציון וירושלים ולא ישמע עוד שיר ושיר בנבוכם ששון וששמה ישינוכם ובמחרת נובל לבני בית קרשיו ותפארתיו בתחתית המתים אבי"ר

המשפחה פצעה בעצבים חו"ר בולל "אהל חנוך" בני ברק

לעילוי נשמת חו"ר אריה ב"ר ישראל גוטסרמן זצ"ל אשר כל חייו בשוהות באמריקה הלך לאורם של רבותיו מרן מרן הרב שר צוק"ל והמשגיח הגר"א לוינשטיין זצוק"ל נלב"ע י"ז תשרי ב' דחומ"ס תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני הרב"צ רבי צבי גוטסרמן שליט"א

הוקדש ע"י ידידת הרב"ה רבי יוסף הלוי הורביץ שליט"א וחתן הגאון רבי אליהו קר שיליט"א לרגל השמחה הגדולה השרויה במעטנו בחולות בני שחי' בשבטסמו"צ

שיובה להכניסו בביתו של אאע"ה בעיני ובזמנו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים לתפארת המשפחות הנכבדות ולהמשך כרם בית ישראל

איך להתחזק בבין אדם לחבירו, איך יותר לקבל מהשבת קודש קדשים. אם אדם בימים האלה יעמוד כראוי על המעלות שהגיע אליהם, הסיכוי שלו בעזרת ה' לצאת מנצח בקרב ולא מנוצח, גבוה הרבה יותר מאשר מי שיתן לדברים לזרום, וכאילו שאין הוא מצוי במלחמה חזקה, הוא רדום ואינו מכיר בזה שהמלחמה היא מלחמת חרמה. - התפקיד שלנו בימים הק' הללו לשמר בחזק את הרוממות שהגענו אליה ביו"כ.

בשבת קודש קדשים, בתפילה הראשונה אנחנו כבר מבקשים, ופרוש עלינו סוכת שלומך. אנחנו נכנסים ללילה קדוש וגבוה. הקב"ה מרומם את כל העולמות כולם למקום גבוה מאוד, ומוריד מקדושתו פה לעולם, ומבקשים ממנו שיפרוש עלינו את אותה קדושה כסוכה, שנוכה שיעטוף אותנו אבינו שבשמים בקדושה העליונה שמקדש את עולמו בשבת קודש קדשים. שיקדש אותנו בשפע רב מקדושת השבת.

בחג הסוכות אנחנו יושבים באותו אור גדול 'סוכת שלומך', וקדושת הסוכה נקראת 'צילא דמהימנותא'. הרמח"ל בדרך ה' מבאר את המעלה הרוחנית שהיתה לכלל ישראל שהיו מוקפים בענני כבוד מנושאים ומנוטלים מהעולם הזה עליונים על כל גויי הארץ ואור קדושה ה' נמשך עליהם, ובסוכה מקבלים אנו מתולדות ענני הכבוד לכל אחד מישראל שאור קדושה נמשך מלפניו ית' ומקיף כל צדיק מישראל, ומבדילו מכל שאר בני האדם, ומנשאו למעלה מהם, ומשימו עלינו על כלם.

ביום הכיפורים הקב"ה מקדש את ליבות ישראל בגדר "לבבו יבין ושב ורפא לו". כלל ישראל נמצאים במציאות השפעה עליונה שיש בה גלוי קירבה גדולה ומרובה של אבינו שבשמים אלינו, 'תבא האם ותקנח צואת בנה', הקב"ה נוהג עימנו בהנהגת 'שמאלו תחת לראשי' ולאחר הנקיין והזכות שמנקה אותנו הבורא הוא מכניס אותנו מיד לחג הסוכות לתוך צילא דמהימנותא ונוהג עימנו בהנהגת "וימינו תחבקני" כיונה הסוככת בכנפיה על בניה מחממת ומגדלת אותם ומגינה אליהם. אחרי הזיכרון של כור הברדל שהאור עליו במכות בכורות הוענק לנו מצות המצה שהיא לחם האמונה לשמר ולקבוע בליבנו את הקדושה שקיבלנו. אחרי הכפרה והזיכרון של יום הכיפורים קיבלנו את מצות שהיה בקדושת הסוכה לשמר את קדושתנו, הגר"א אמר שסוכות הוא חג באתכסיא, אולי כוונתו כיוון שהוא חג השלמות מעין עולם הבא שנכסה מעינינו - צילא דמהימנותא - אמונת ישראל שבה משיגים את ה' יתברך, על כן הוא מכוסה יותר מאיתנו.

כל ישיבה בסוכה יש לה השפעה קדושה, כל אכילה בקדושת הסוכה משפיעה גם על הכוחות הנכונים של האדם. וככל שאנו מבינים עצמנו להשתייך לאור הגדול, ונותנים את ליבנו וכוחותינו לקנות קנינים רוחניים כך נושפע יותר מקדושת הסוכה והחג.

בימות השנה הקב"ה מנהיג את עולמו באמצעות הספירות המשתלשלות מעולם אל עולם, בכל עולם נמוך יותר ההשפעה האלוקית נמוכה יותר כיון שהכלים יכולים להכיל פחות. אך בחג הסוכות הקב"ה פורס עלינו סוכת שלומך באופן ישיר ללא השתלשלות, אור מקיף שמשפיע יותר מערך האדם [לעומת אור פנימי המוגבל לכלים של כל אדם ואדם] מצות הסוכה משפיעה על האדם הרבה יותר מערך האדם. מושפעים אנו מאוד מקיף מעולם האצילות הגבוה מכל העולמות.

כשם שחל שם שמיים על החגיגה כך חל על הסוכה. קדושת הסוכה גבוהה מקדושת בית הכנסת. לא מסתכים בדבר המקבל טומאה כדי שלא יהיה כח לכוחות הטומאה והרע לינוק מן הסוכה ולהתקרב אליה.

הגאון רבי יצחק אייזיק חבר זצ"ל כותב שהסוכה נותנת לאדם את הכלים לחזור אל חיי העולם אחרי הקדושה שהתעלנו ביום הכיפורים.

השו"ע והמשנ"ב מלמדים אותנו לכוון כשאנו נכנסים לסוכה - זכר לענני הכבוד. אין הכוונה רק זכר לנס העצום שהקב"ה עשה לנו. אלא לדעת שאנו מושפעים בסוכה מאותה מציאות עליונה שהתעלנו בענני כבוד, אותה קדושה שהקב"ה השפיע עלינו, אותה רוממות ונבדלות מכל המציאות של העוה"ז, מעין אותו קדושה יש כל פעם בחג הסוכות על כאו"א אנחנו מוארים באור גדול שהקב"ה מרומם אותנו ממשמיות ומאמציות, ומקרב אותנו אליו.

כשאדם עוזב את החומרות, את הבתים שאדם נמצא בהם כל השנה ועלול לשכוח את תפקידו, ומחביל את עניני עוה"ז והולך לשבת בסוכה שהיא פסולת גורן ויקב, כשאנו חיים בהכרה מהו העולם שלנו ומהו העולם הזה החולף והעובר לאיזה עולם אנו שייכים, ההכרה הזאת עצמה מושיבה אותנו בצילא דמהימנותא, בצל האמונה.

חג הסוכות הוא כנגד יעקב אבינו, בחירי האבות, הוא מוכתר במעלות של אברהם יצחק ענק על גבי ענקים. הגאון מסביר שחג הסוכות הם כנגד ענני הכבוד שחזרו לאחר חטא העגל, החזרה של השכינה אחרי החטא היא שמחה גדולה יותר. אנחנו מזכירים את זאת בברכת אהבה רבה אהבתנו ה' אלוקינו חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו. אהבה רבה היתה במתן תורה שקיבלנו את המתנה הגדולה ביותר, את התורה הק', ואחרי שחטאנו חטא מביש ונורא, היה אפשרות שחש וחלילה הקב"ה יגיד אם חטאתם אין לי קשר עמכם. ובחמלה גדולה ויתרה הקב"ה אף פעם לא עוזב אותנו ולא יעזוב אותנו. הוא מחל לנו, והמחילה הזאת היא דרגת אהבה יותר גבוהה ממה שהיה קודם, השמחה גדולה יותר.

אחרי מחילת יוה"כ יש רציני מיוחד של השראת השכינה. חג זה מלבד יעקב אבינו הוא מושג של שבועת הרועים, כל השבעת אושפיזין כל אחד נותן את החלק המיוחד שלו לבניו של כלל ישראל. כדי להממוד עם המלחמות של היצר אנחנו זקוקים לשבע כוחות כנגד השבע שמות של היצר, כל אחד ואחד משבעת הרועים נותן לנו את חלקו המיוחד מהתפקיד שהקב"ה הנחיל לנו, לבניו, לעם ישראל, כל הכוחות האלה נצרכים כדי שאנחנו נוכל יחד לקבל את המעלות של יעקב אבינו בחירי האבות, עמוד התורה שבאבות.

אבא זצ"ל היה רגיל לחזור על דברי החיד"א שכותב שהקב"ה רצה שאנחנו נוכל לשמר את מה שקיבלנו ביוה"כ, וזה ע"י השבעת אושפיזין כל אחד נותן את החלק המיוחד מזכיר לאדם לצאת מדרת קבע לדירת עראי. לזכור איפה הדירת קבע שלנו, ומה דירת עראי. לדעת שאנחנו דיירי העולם העליון, המקום שלנו הוא לא כאן, 'כי גרים ותושבים אתם עמדי'. היה חזון הרבה על דברי השל"ה הקדוש שכותב דברים מאד יסודיים על ההכרה וההבנה מה הוא העולם הזה. השל"ה כותב שאדם צריך

להזכיר לעצמו באופן תמידי שהוא נצח, הוא שייך לעולם הנצח, להיות תמיד לזיכרון שאין דירת האדם בעוה"ז, הדירה שלו היא למעלה מאיפה שהנשמה שלו, הוא חלק אלוך ממעל. הנשמה הושמה פה באדם ונשלחה לעוה"ז כדי לעסוק בתורה ובמצוות, ולהכין לעצמו צידה לדרך ארוכה. רבינו הרמח"ל פותח את המסילת ישרים, וכותב שאדם צריך קודם כל להתבונן מה התפקיד שלו פה בעוה"ז, ואת מה שלימדונו חז"ל שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכיתו שזהו התענוג האמיתי והענינו הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא. אנחנו תושבי העולם העליון, לא תושבי העוה"ז.

אבא היה רגיל להגיד ששמע מהרבה תלמידים שהשיחה הזאת שינתה אותם, היא רוממה אותם הרבה. שאדם לא ישעה בדברי שקר ולא ילך אחרי עניני העוה"ז.

נתנו לנו שבוע שלם לשבת בצילא דמהימנותא, לעקור מדירת הקבע ולהכיר לדעת מה האמת, למה אנחנו שייכים, להתרחק מהעסק הגדול מדי בעניני העוה"ז, לדעת שהעוה"ז הוא רק היכית כדי להכין את עצמינו לעולם העליון. אבל העוה"ז זה לא המקום שלנו, המקום שלנו העולם העליון.

נתנו לנו תפקיד כאן בעוה"ז ומי שבחג הזה מחדיר בעצמו את המעלה הזאת, הוא יכול לשמר את מה שאדם זכה לקבל ביוה"כ, התשובה שלו לתקבל, והוא יזכה לקירבת ה'.

חז"ל תיקנו לנו לקרוא מגילת קהלת. לכאורה בזמן של שמחה, מפני מה קבעו לנו לעסוק בלהביל את העולם הזה, זה הכל וזה הכל. וגדולי עולם כבר אמרו, אולי הסבא מקלם, שאמר אדרבה, הרבה מהצער מעניני עוה"ז נגרם מפני החשיבות המופרזת שאדם נותן לעניני העוה"ז. אבל אדם שיועד את האמת, מה הדבר הנצחי, כל עניני ההבל לא גורמים לו לצער. כדי לשמח אותנו ולשמר את השמחה נתנו לנו לקרוא את המגילה הזאת כדי שנדע מה הדבר שנשאר לנצח נצחים, ומה לא.

אבא זצ"ל היה רגיל לחזור בשם המשגיח ר' אלי זצ"ל, שאמר שכל ספר קהלת הוא הפסוק 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם'. זה כל הספר קהלת, הידיעה שכל האדם הוא רק קיום המצוות ויראת ה', אין לאדם שום דבר נוסף רק את האלוקים ירא ואת מצותיו שמור. אבל לשם מה קהלת החכם מכל האדם כתב את כל הספר? שאם אדם יחשוב, שאם אני משקיע את כל כוחותי בעבודת ה' אולי אני מפסיד משהו מיופיו ומתיקותו של העוה"ז. כותב שלמה המלך - היה לי את כל האפשרויות, את כל הכספים הנצרכים לנהוג מהעולם הזה, לחפש את הטוב ביותר, זכיתי גם בחכמה גדולה ביותר, השקעתי את הכל בעניני העוה"ז. ואחרי כל זאת רצוני שתדע שהאפשר האמיתי הוא בתורה הק', ומי שזוכה להשקיע עצמו בתורה ובמצוות הוא המאושר היחיד, אין בכל עניני והנאות העולם לתת לאדם אושר אמתי, אל לנו לחשוש שנפסיד את האושר. בעינינו העולם לא תקבל את האושר שלך. מי שזוכה לאת האלוקים ירא ואת מצותיו שמור זוכה להכל.

אבא זצ"ל פגש את ראש הישיבה זצ"ל בחג הסוכות, והם דיברו על מה שמפורסם שאומרים בשם אדונו הגר"א, שהמצוה הכי קשה לקיים היא לשמוח בחג הסוכות. לאבא היה קשה לקבל שמועה זו והוא שאל את הרה"י האם הוא יודע מקור לזה. וראש הישיבה זצ"ל אמר לו שאין לזה מקור באף אחד מתלמידי הגר"א, אלא רק אחד החסידים כותב את זה בשם הגר"א, וגם הוא אינו מאמין שהדברים יצאו מפיו. אבא מאד שמח לשמוע את דעת רבנו מפני שהיה קשה לו שנים רבות מה הקושי הגדול של הגר"א לשמוח בחג הסוכות.

סיפר רבינו ראש הישיבה שהמשגיח הקדוש רבי חצקל לוינשטיין זצ"ל עשה עסק גדול ושאל הרי כל הזמן צריכים להיות שמחים. ומה המצוה המיוחדת דוקא לשמוח בחג הסוכות. והוסיפו ואמר שר' חצקל הוא זה שראוי לשאול שאלה זאת. שהרי ר' חצקל הרי העיד על עצמו שאף פעם לא היה לו יום עצוב בחייו. הרה"י סיפר שאחד השכנים כותב ר' חצקל הציע לו פעם לצאת קצת לטייל. שאל אותו ר' חצקל לשם מה לטייל. וענה לו השכן להפיג את העצבות. ענה ר' חצקל שאף פעם לא היה לי עצבות.

ור' חצקל תירץ שהוא אמר שכמו שיש על כל קרבנות קרבן מוסף. התפקיד שלנו בחג הסוכות, מוסף של שמחה.

אדם שיועד את התכלית שלו, שיועד למה הוא קיים פה, זוכה שעניני העוה"ז פחות מצערות אותו, הוא כל הזמן עסוק בשמחה שהקב"ה העניק לנו בכל רגע ורגע אפשרות להידבק בו ע"י התורה ע"י התפילה, ע"י המידות טובות, ע"י החסד, ע"י התרחקות ממה שצריך להתרחק. כל רגע ורגע אפשר להתעלות מעלה מעלה עילוי אחר עילוי.

אנחנו נמצאים בימים קדושים כאלה שהם מושפעים גם מיוה"כ וגם מחג הסוכות. ימים שהקב"ה נתן לנו באהבתו אותנו כדי שנשמר ונמשך עם מה שקיבלנו בימים הגדולים הללו. ראש השנה, עשי"ת, יו"כ, וכל האלול. אנחנו צריכים לזכור שהמלך זקן וכסיל שצופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, אשרי אדם מפחד תמיד, לפחד ולשמר את מה שקיבלנו, שהרי הוא עושה כל מאמץ שנפסיד את זה בימים הק' הללו.

צריך לדעת להילחם בו, גם המלחמה בשמחה, כל עבודת ה' מתוך שמחה, אנחנו בתוך מלחמה. ועלינו להלחם ולא ליפול לרשתות שהוא טומן. לסדר סדר יום כראוי וכנכון, להשתדל שהתפילה תהיה כמה שיותר בקירבת ה', לדבר כמו שצריך לפני המלך. לשמוח בדבר הזה. לבוא להתפלל במקום שאפשר לפחות להתפלל כראוי, הקב"ה לא תובע מאיתנו מה שאנחנו לא יכולים, הוא לא בא בטרוניא עם בריותיו, אבל מה שאנחנו יכולים הוא מצפה מאיתנו.

כמו שאמרנו בשם הח"ח, צריך לדעת שאחד מתכסיסי המלחמה, הוא חטף לך חטוף לו, חטף לך חטוף לו. אנו בזמן גדול, שמי שמשמר את הימים הללו את המעלות שקיבלנו, יש לו סיכויים מאד טובים לעלות למעלה לכל מה שאדם רוצה להגיע באמת לתכלית האמיתית לשלימות, להתעדן גם בעוה"ז ובפרט בעולם העליון.

יעזור ה' שנזכה בימים הללו לנצל את זה בתוך כ"י לגדול ולהתעלות מעלה מעלה. ובעזרת ה' נגיע לזמן שמחתנו שמחים להתעלות ולשמוח עם ה' בחג הקדוש הזה. לשמוח בשמחה השלימה בחג הקדוש הקרוב אלינו, בעזרת ה' נראה ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

סכך פסול ואויר בצד פרוץ הנגדר בעומד מרובה

אציעה בפני רבנן ותלמידיהון ספק בהלכות דפנות וסכך סוכה המצוי בסוכות שלנו, שלא מצאתי שנתפרש בדברי רבותינו קמאי ובתראי, ולוואי ימצא מקור או הכרח לפשוט הספק.

א. הנה עומד מרובה על הפרוץ מהני במחיצות סוכה כבמחיצות שבת, כמבואר בשו"ע סי' תרל ס"ה, [לבד בחזק מהקדמות דשם בעי מחיצה גמורה משום דבעי ב' דפנות שיהו עריבן כדאייתא ברמ"א שם].

ומעתה יש להסתפק בהפרוץ הנגדר בעומד המרובה עליו, האם צריך להתקיים בו כל דיני דפנות סוכה, והיינו שיהיו הדפנות סמוכות לסכך, דלכא סכך פסול פסול בד' טפחים אם לא בדופן עקומה עד ד' אמות, וכן שלא יהא אויר ג' טפחים מפסיק בין סכך לדופן, דלא עדיף ממחיצה גמורה שסכך פסול ואויר פוסלים בה כדינם, והוא הדין פרוץ הנגדר בעומד מרובה אף הוא צריך שיהא סמוך לסכך.

או דילמא דכל דיני המחיצות והדפנות הכל מתקיימים בהעומד ודי בכך, אבל הפרוץ הנגדר ע"י העומד מרובה, כמו שאין צריך שם מחיצה הוא הדין וכל שכן שאין צריך שם לדין סמוכות לסכך.

ונפקא מינא בזה טובא בין באויר בצד הפרוץ אם פוסל בג' טפחים או דסגי במה דהעומד סמוך להסוכה, ולא יפסול שם אף באויר הרבה, ובין בד' טפחים סכך פסול בצד הפרוץ אם יפסול, דאף דבעלמא אמרינן דפנות עקומה בסכך פסול מן הצד עד ד' אמות, מכל מקום נראה דבפרוץ לא שייך למידן ביה דופן עקומה, ואם צריך שתהא גדירת הפרוץ סמוכה לסכך הרי מיפסל בד' טפחים.

דהנה נראה דפרוץ הנגדר בעומד מרובה אי אפשר לדון בו עצמו דין דופן עקומה, דהדבר דומה למה שכתב מג"א סי' תרל"ב סק"א בשם הר"ן דבאין דפנות מגיעות לסכך לא אמרינן דופן עקומה, והוא הדין הכא. והוא בין למאי דביאר הרעק"א טעמו דהר"ן משום דתרי הלכות [גו"א ודופע"ק] לא אמרינן, והכא נמי הכא תרי הלכות ניהו עומד מרובה ודופן עקומה, ובפרט למאי דנראה בכס"מ פ"ד דסוכה דטעם הא דבאין מחיצות מגיעות לסכך לא אמרינן דופן עקומה, הוא משום דמחיצה דרכה להתעקם, אבל אויר אין דרכו להתעקם, ואף שיש לו תורת מחיצה ונגדר מדין גוד אסיק, [וכ"ה בהגה"ה מהר"ח סי' תרל"ב סק"ג, ובזכרונ"ש סי' כו ועמק ברכה], והכ"נ אויר הנגדר מדין עומד מרובה אין דרכו להתעקם ואי אפשר לעקמו.

ומעתה אם נימא דפרוץ הנגדר בעומד מרובה צריך שיתקיימו בו כל דיני דפנות סוכה ובכללן שיהא הדופן סמוך לסכך, הרי כיון דלא שייך בה דין דופן עקומה יפסול בד' טפחים, ומאידיך אם נימא דסגי במה דהעומד סמוך לדפנות נפיק חידוש גדול דאף סכ"פ יותר מד"א לא יפסול שם.

והדין שתמא קתני בכל דאורי פוסל בג"ט וסכך פסול בד"ט [אם לא בדופע"ק דנתבאר דכאן לא שייך], ואם נימא דסגי במה דהעומד סמוך לסכך, הרי נפיק חידוש דלא יאכפת לו בסכך פסול טובא כנגד הפרוץ, וכן באויר טפי מג"ט נמי לא איכפ"ל כיון דהעומד סמוך לסוכה ודי בכך, ויש להוסיף דלפי זה מסתבר דלאו דוקא בדאיכא פרוץ, אלא אף בדאיכא דופן שלימה וסכ"פ טפי מד' אמות או אויר ג' טפחים בצד מיעוט מהדופן יוכשר

לפי זה, דלא גרע מאילו היה פרוץ דהיה כשר ע"י העומד המרובה על מקום זה, והכא נמי בדאיכא דופן.

אלא דגם לאידך גיסא חידוש הוא, דמאחר דלא שייך דופן עקומה על הפרוץ עצמו וכמו שנתבאר, הרי סכך פסול יפסול בו בד' טפחים, וגם זה אין נראה מסתימת הפוסקים בכל דוכתי.

[ויש מקום לתלות ספק דידן ביסוד דין עומד מרובה על הפרוץ, האם לפרוץ יש שם מחיצה כדין רובו ככולו ומהני דומיא דצורת הפתח, וכלשון מתני' עירובין טז ע"ב כל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת, מפני שהיא כפתח, או דילמא דעיקר הדין דעומד"ר הוא, דסגי לגדור הרשות ברוב הרוח, וטפי אין צריך, ואכמ"ל].

ב. וגאון אחד שליט"א רצה לדון באופן שלישי, דלעולם הפרוץ צריך שיהא סמוך לסכך, אלא דאף הוא יוכשר בסכך פסול בציוד עד ד' אמות, אף דלא שייך בו עצמו דין דופן עקומה, ומשום דנימא דופן עקומה בהעומד שבציוד עד כנגד סכך הפסול שבצד הפרוץ ומהדופן הנעקם נימא עומד מרובה לגדור הפרצה, עכ"ל, אמנם מלבד דאין נראה ששייך לדון דין עומד מרובה ממחיצת דופן עקומה, דהא אין היא מחיצה המועלת לגדור פרצות, רק ענינה לקרב הדופן הקיימת להסוכה, מלבד זה אכתי חידוש גדול נפיק לפי זה דאין ישנים תחת הסכך הסמוך להעומד אף דסכך כשר הוא, דרק משום דאמרינן שם דופן עקומה יוכשר הפרוץ שבציוד, גם דלפי זה אויר ג' טפחים לא יפסול כנגד הפרוץ, דאמרינן דופן עקומה מכנגד העומד ומהסכך המתעקם אמרינן עומד מרובה, ולא איכפת לו בהאורי שכנגד הפרוץ.

ג. ובאמת מצינו עוד אופן בדפנות סוכה דפרוץ אין צריך מחיצה וסגי בעומד שבציוד, והוא בין פסל היוצא מן הסוכה, דמימשכא חד דופן מהני, אף בדאיך גיסא אין אלא דופן קצרה, והתם נמי יש לדון אם בצד דופן הקצרה אויר ג' טפחים או סכך פסול ד' טפחים אם יוכשר או לא, ועי' בתוס' סוכה יז ע"א דסוכה בת ג' דפנות וסכך פסול ד' טפחים באמצעה אם יש ז"ט בצד דופן אמצעית עד הסכך פסול כשר תחת כל הסכך כשר מדין פסל, ומבואר דאף שיש סכך פסול בין המשך הדופן הקצרה להסכך שבצד הסכך פסול כשרה מדין פסל, וכן הוא בחזון איש סי' קמד סק"א.

אך נראה דאין להוכיח מדין פסל דכשר, להכשיר נידון דידן בפרוץ הנגדר בעומד מרובה, דפסל ענין הכשרו הוא בלא מחיצה, ועיקר הדין הוא דכיון דנטפל לסוכה כשרה הכשרו אף בלא ענין שלישי, אבל כאן צריך הפרוץ לגדירת עומד מרובה.

ד. עוד מצינו בסוכה ובה ב' דפנות כמין מבוי, ודופן ז' שלימה צמודה לאחת מהם שכתב הרמ"א סי' תרל"ג דכשרה, ואין צריכה תו צורת הפתח אע"כ שברחו אמצעית פרוץ מרובה, ואף בזה יש לדון אם יש אויר ג' טפחים או סכך פסול ד"ט בצד הפרוץ הסמוך להדופן ז' טפחים אם יוכשר או לא.

ובסייעתא דשמיא מצאתי בזה בפרישה ריש סי' תרל"ב [מהדו' שירת דבורה סק"א ד"ה ובשלישית, ונשמט במהדורות אחרות] דמבואר מת"ד בדסכך פסול ד"ט בצד דופן אמצעית כנגד עומד ז"ט ופרוץ כשר, ומאחר דידן דופן עקומה לא שייך באויר דהתם וכמו שנתבאר [וכל שכן כהא גוונא שאין שם תורת מחיצה כלל, רק כשר על ידי דופן ז' וכדין שלישייתא אפילו [טח] הרי למדנו דהוא הדין אויר ג"ט אין פוסל שם, ואם כן אינו ראה לנידון דידן באויר וסכך פרוץ צריך בעומד מרובה, וכמו שנתבאר].

אריה מלכילא גרוזובסקי

הארות
הערות
ותגובות

קוראים רוממות

הרב אריה מלכילא גרוזובסקי

עניינא
דיוכא

רוממות דהלכה

דבכש מעמוד 1

כתב המשני"ב (תרל"ט סק"ז) לגבי פת הבאה בכסנין: אם לא קבע סעודתיה עליו רק שאכל יותר מכביצה יש דיעות בין האחרונים אם צריך לברך לישב בסוכה. וכדי להנצל מחשש ברכה לבטלה יראה שלא לצאת מיד אחר אכילתו רק לשבת

שם זמן מה ויכוין בשעת ברכתו לישב בסוכה על האכילה ועל הישיבה שאחר זה.⁵

והגרא"ד סופר שליט"א (תל תלפיות סב עמוד קד) כתב בשם סבו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, דאין לברך על ישיבה בלי אכילה אלא אם כן יושב ישיבה חשובה, דהיינו לפחות חצי שעה, אבל בפחות מזה לא, דאין ישיבתו חשובה להצריכו ברכה.⁶

והרה"ג ב"צ דרוטמן שליט"א אמר לי בזה: כשהייתי בהקבלת פני רבו ברגל אצל רבינו ה"דרכי שמואל" זצוק"ל, שחתי בפניו שהתפרסם באותו הזמן בשם הגרמ"צ ברגמן שליט"א, שהוא היה בחג הסוכות אצל מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ושמע ממנו שחצי שעה נחשב ישיבה חשובה בסוכה, ואמר הגרמ"צ שלדעתי ישיבה לפני גדול הדור זה ישיבה חשובה ודי בזה בכדי לברך גם בלא ששומה מן מה. ורבינו ז"ל אמר לי בזה: שמעיקר הדין קי"ל כשיטת הגר"א שעל כל כניסה לסוכה מברכים לישב בסוכה גם בלא קביעות,⁷ ורק למעשה לא נוהגים כן ומחפשים כל מיני טעדיק בכדי לברך לישב בסוכה לכו"ע. ואמרת לי רבינו, שאם כך אני יכול גם כאן בסוכה לברך לישב בסוכה. ורבינו אמר לי 'תאכל משהו'.⁸

ולמעשה שאלתי את רבינו זצוק"ל, מה גדר ישיבה חשובה שאפשר לברך, ואמר לי רבינו שא"א לתת בזה הגדרה ברורה, אך אם יושב ולומד בסוכה, זה ודאי ישיבה חשובה.⁹

שמואל" זצוק"ל ביקש שאוכל מהמזנות, ויברכיני לישב בסוכה, ואחרי זה ראה שקשה לי אכילה כשעור, ואמר ששני במאי שחשבתי לאכול כשעור ולא היה ברכת לישב בסוכה לבטלה.

9. כתב המאירי (סוכה כח,ב) כתבו רבים שהבא לשון בסוכה מברך כן כבאכילה, וכן היה רבותיו נוהגים. ורבינו **מנחם** (סוכה וט) כתב: חובה על כל אדם כששוללים פרשיות החג עם הצבצוב בביתו קודם שילך לביה"ב שצריך לקרות אותם תוך הסוכה וכן מנהג, וכיון דמקריא ומתניא בתי סוכה בעי ברכי לישב בסוכה, ע"כ, ועיין **במשיב** (תרל"ט, כס) שחיוב ללמוד בסוכה אף דעתו מיושבת שם.

לעילוי נשמת
הגאון הצדיק רבי **עזריאל ב"ר חנה צ' זצ"ל** נלב"ע בשיבה טובה מתוך שקיעת ועמל התורה ועבודת התפלה כ"ה תשרי תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו ידירון הר"ר רבי **חיים ליינר שליט"א**

לעילוי נשמת אמו האשה החשובה והצדיקנית
נודעת בצניעותה כיראתה וטובתה ליבה
פועלת בארבת הגדולה לתורה וללמודיה
מסרה נפשה לחינוך צאצאיה לתורה ויראת שמים
מרת **חנה ב"ר צבי ב"ר חיים** נ"ה
נלב"ע ליל שב"ק פרישת האו"ת שבת תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י ידירון משפחת חנה הגאון רבי **יצחק פרישטיין שליט"א**

5. **בתשובות והנהגות** (ח"ב סימן שט) כתב דצ"ל עפ"י מש"כ **המשני"ב** בשעה צ' (סקצ"א דל"ח **אדם**) בסוכת חבירו חייב גם בישיבה מועטת. וא"כ בזה דהוא סוכת חבירו מצריפין דעת הח"א דעת הסוברים דעל צדנות מברכין בדמנות עם ישיבה מועטת מברכין.
6. ועיין **נספח באר ישראל** (סוכות עמוד קט) מה שהביא **מהגרש"א** בזה.
7. **בדינים והנהגות להחז"א** (כב,ד) כתב: מידומה שראה דעת החז"א שאפשר לברך לישב בסוכה אף שלא בשעת אכילה כדעת הג"א.
8. **והגאון הגדול רבי מרדכי ב"ר שמואל שליט"א** כתב: כשהייתי אצל רבינו ה"דרכי

לעילוי נשמת
הגאון רבי **מנחם אריה ב"ר שמואל משה טובולסקי זצ"ל** בעמק"ס מנחת אריה
נלב"ע כ"ד תשרי תשפ"א ת.נ.צ.ב.ה.
נתם ע"י בנו הגאון רבי מאיר טובולסקי שליט"א

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **לוי יצחק ב"ר אברהם** ישישכר רב קנ"ג זצ"ל
מוקדם וחשובי חסידיו קרלין סטולין
נלב"ה להר"ק בעל ה"תפארת שלמה" מראדאסק וז"ע א
נלב"ע כ"ז תשרי ליל שב"ק בראשית תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחת חנה הגאון רבי **מרדכי נתן ארונבסקי שליט"א**

ואחרי שהניחו מ"ל זה או אחר. גם הא דמצותו בשעת הלל אי נימא דזה שייך להנ"ל הרי זהו רק מצותו לכתחילה אבל יצא ידי חובת נענוע ג"כ כשקיים לקיחה לפני התפילה, ויותר משמע שמצותו מחמת תכיפות המצוה לנענוע ומטעמים אחרים ואכמ"ל, אבל לא משום אתרוג "זה". אבל מ"מ גם לדברינו יש לדון דמחמת הלכות מעשה של המשך המצוה לקיום המצוה אי שייך דהתחלפות אתרוג זהו גופא גריעותא בההמשך ושייכות, וכגון דא צריך רבי, עכ"ל.

ובתשובות והנהגות (ח"ד עמוד תמז) כתב: ראיתי בתולדות החפץ חיים שבימי המלחמה היה לו ד' מינים ולצביור לא היה, ולכן הוא נמנע מלנענע בהלל, וע"כ דס"ל דאינו חייב רק מצוה מן המובחר ולכן ביטלו שלא לגרום להצביור עגמת נפש וע"כ הסתפק בנענועים בשעת ברכה.¹⁰

ובשלמי תודה (סוכות סימן מא,ג) כתב דלפי דברי הגרי"ז אפשר דביו"ט ראשון דבעינן לכה ב' מינים אף בנענועים שבהלל נמי בעינן לכה, כיון דהנענועים הם גמור מצות לולב. ונימא במי שמבקש מחבירו בהלל שיתן לו הלולב לנענע בהודו וכו', דאפשר דבעי לאקנויי ליה ביום טוב ראשון כדי שיהא לכה ויקיים המצוה כהלכתה. מיהו בהושענות פשוט דאין צריך להקיף את הבימה בד' מינים שלכם אף ביום הראשון, דההקפות ודאי דאינם גמור מצוה דנטילת לולב ואינו אלא זכר למקדש.

ברכת ישיבת סוכה

בהר"ן צ"ל הסתפק אם הנענועין בהלל הם עיקר, או שעיקר הנענועין הם בשעת הברכה.
2. והוסיף רבינו: וכבר שאלתי מכבר את **הרי"ד** (שליט"א) למה לא הדפיס זה בקונטרס לר"ה יומא סוכה, וענה לי מה ששנה.
3. בגמ' בסוכה (ל"א, ו) יליפין דין נענוע בלולב מתפנה דשתי הלחם וכבשים שהם בתפנה ומולך ומביא.
4. **ומרן הגרי"ש נקובץ תשובות** (ח"א סימן קסז ד"ה ואמנם) כתב: לבני נענוע שאין להם ענין לעצם קיום המצוה, כי המצוה כבר קיים בגטילת הלולב.

הוקדש ע"י ידירון הר"ר רבי **צדוק ליפנקוביץ שליט"א**
בן הגאון רבי **יחזקאל ליפנקוביץ שליט"א**
וחתן הגאון רבי **חיים צבי וויסטיש שליט"א**
לירגל השמחה הגדולה השנויה במעט
בהולדת בתו שחתי"א בשעתו מו"צ
שיזכה לגולה לתורה לבן תורה לחופה ולמעשים טובים
לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל

העושר הזה בחיים הרגילים המתחילים עתה:

'כי שם נעצר הכל'

הנה לשון 'עצרת' ביאר הרמב"ן (ויקרא כג,ל) 'כי שם נעצר הכל', ויש לבאר דכי היכי דבעצרת דחג השבועות אחר הזהירות ד' ימי הפסח ממשוהו חמץ, מקריבים שתי הלחם מחמץ דייקא, מפני שנעשיו ככר ראויים ומזוככים, וכמו"כ שמיני עצרת, שז' ימי חגו אנו חוסים בצל הסוכה, אבל בשמיני כבר יוצאים מן הסוכה, ונעצרים 'בכל מקום שהוא' לפני ה'. ועוד יש להוסיף, כי הצורה לעצור ולאצור את כל הימים שלפניו, הוא ע"י לעשות ההיפוך הגמור מהתקופה ההיא, משום הדבורה לאצור בקרבינו את ההשפעה של החג הוא דוקא ע"י מצבינו הרגיל ללא ההנהגות המיוחדות של ימי החג.

וכשם שבפסח שתכליתו היא האמונה, תכלית יום שביעי של פסח שהוא ה'עצרת' שלו היא להכניס את האמונה אל החיים ללא המצה, כך גם בסוכות שאנו יוצאים מדירת קבע לדירת עראי, להכיר ולהפנים כי מטרת חיינו היא העוה"ב, וכאן אנו עראי, בשמיני עצרת אנו מחזירים זאת בליבותינו בבית של כל השנה.

גודל מעלת שמחת התורה

ובהזדמנות שח רבינו ה"דרכי שמואל" זצוק"ל שרבינו ירוחם ממי זי"ע התבטא פעם אחר ההקפות בשמחת תורה, אינני יודע מה חביב יותר לפני הקב"ה, הבכיות של יו"ט או הריקודים של שמח"ת.

עוד ידוע ממרנא רבינו ישראל מסלנט זי"ע ד'מה שהסכל אנו משיג ביוה"כ בתפילת נעילה וזכה החכם בשמחת תורה מתוך שמחה'.

וכתב השפת אמת (סוכות תרסב): 'וענין שמח"ת כי התורה שמחה עם בני"י... ולכן כשזוכין במשפט והוקב"ה מחדש עולמו התורה שמחה'.

והנה דרוש בגמ' סוכה (מחא) 'והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט אחרון של חג'. ותמה המהר"ץ חיות ששאל אכין ורקיין מיעוטין וכיצד הוא מרבה. וכתב 'ובשם הגאון החסיד מהר"א מוילנא שמעתי דבאמת בימי יו"ט של חג הראשונים היה מצות סוכה ולולב ושמחה, וכאן נאמר אך שמח, והיינו מיעוט דרך שמחה ולא סוכה ולולב, והיינו יו"ט האחרון שאין שמה רק שמחה ותו לא, וא"כ מוכח דלרבות שמחה נוהג עכ"פ, אבל לעולם אך מיעוטא ונכו'.

ונמצא דהאי מיעוטא ריבויא הוא, דמה שאין ביום זה אלא מצות שמחה, א"י בגד 'שיריים' מחג הסוכות, אלא ענינו ליחד את כל הי"ט למצות השמחה שלא יהיו בה עוד ענינים, וכ"כ בספר החינוך (מצוה שכד) 'ואם תשאל שמיני עצרת שיש בו שמחה גדולה לישראל, למה לא היה נטל בו התשובה, כי יום שמיני עצרת כולו לשם יתברך וכמו שאמרנו זכרונם לברכה משל למלך שעשה סעודה וכו'. כדאיתא במדרש, ולבסוף אמר להם עכבו עמי יום אחד, שקשה עלי פרידתכם, ולפיכך נקרא עצרת, ואם כן אין צריך זכרון אחר'. והיינו משום דכל המצוות תכליתם להתקשר להי"ת, אבל בשמיני עצרת מתקשרים ושמים בהי"ת בעצמותו ובתורתו שהיא עצמותו יתברך ממש.

וכמש"כ רבינו מוה"ר מוואלאזין בנפש החיים (ש"ד פג): 'מבואר היינו כי עשיית המצוה ודאי שצריכה להיות למצוה מן המובחר בדביקות ומחשבה טהורה שבטהורות כפי שכלו והשגתו. כדי שיתקלס עילאה לגרום תיקוני העולמות וכחות וסדרים העליונים. זהו לשם פעלן כי כל פעל ה' למענהו ואר"ל לקילוסו... אבל על הנהגת האדם בשעת עסק התורה בדיני המצוות והלכותיהן אמר ודבר בהן ר"ל הדבור בעניני המצות והלכותיהן, יהיה לשמן. פי' לשם הד"ת היינו לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלוכל'.

ונמצא דומה לדברי הגר"א בלשון המאירי כאן: 'ואמרו שאין מלת אך אלא למעט. איברא כי הוא אלא שהוא ממעט כל דבר בלא שמחה ונמצאת השמחה מתברית מאלוה. ועוד שכל שדורגל כל הי"ט בשלמי שמחה אם אינו עושה בשמיני יש שם עצבון אחר שהוא יום טוב וממעט בשמחה ואז [מרבח] את העצבון ואין מיעוטא אלא ברבוי השמחה'.

אמנם בספר המכתם כאן כתב 'ולא תיקשי לך דהא אכין ורקיין מיעוטין הן והיכי מרבינן בהו, הא ליתא דמקרא דכתיב שמח הוא דמרבינן אבל לא מאך, דאך בא למעוטי, דהכי מפרש בתלמוד יכול לרבות ליל יום טוב ראשון, תלמוד לומר אך'.

ואמנם כן נראה בלשון רש"י כאן 'לרבות לילי יום טוב האחרון, לשמחה שלפניו, לכוללו עם שבעת הימים, שיובח שלמים בשביעי כדי לאכול ליל שמיני, דהאי שמח למאי אתא כיון דכתיב לעיל מיניה ושמחת בחגך אלא לרבות שמחת ליל שמיני'.

ועמד בדברים הגה"צ רבי ישראל אליהו ווינטרובי זצוק"ל דאם אין לו את אלו האמצעים שיעזרו לו לקיים את השמחה איך באמת מצוים לעלי לשמח, במה ישמח, והתשובה היא בתורה, אין לך משמח יותר מזה, ובזה ביאר שלכאורה דברי רש"י עה"פ 'והיית אך שמח' דאינו לשון ציווי אלא לשון הבטחה, לכאורה נסתר מהגמ' שדרשה מהכא לרבות ציווי על שמחה בליל יו"ט אחרון, ולפי"ז הביאור דכאשר מקיימים את זו השמחה בתורה, זו גופא ההבטחה על השמחה שיהא לו במה לשמוח ודו"ק.

'ב'יומא תמינא'ה כנישין תהוון בחדא מן מטי'לכון לכתיוון'

איתא בתרגום יונתן בן עוזיאל (פרשת פנחס כט,לה) עה"פ 'ב'יום השמיני עצרת תהי'ה לך כל מלאכת עבדך לא תעשה' - 'ב'יומא תמינא'ה כנישין תהוון בחדא מן מטי'לכון לכתיוון כנישת חזון ו'יומא טבא ואידיע קדיש תהו' לכון כל עיבידת פולחנא לא תעבדון'.

פתוח טפי מר"ה, ואז או מעיפה תפילת הנעילה שבה הארון פתוח כל העת, כנגד הלב פשוחו, ומגיעים ימי הסוכות ופתוחים בכל יום את הארון לאמירת ההושענות, אבל מוסיפים כבר פתיחה על הפתיחה, ומוציאים ס"ח אחד ומעמידים על הבימה, ומקיימים סביב, ביים השביעי יום הושע"ל מוציאים כבר את כל ספרי התורה על הבימה, ומקיימים כבר שבעה פעמים, שאחר שהלכ של ישראל נפתח, מה יש בוז ספר תורה, זהו מה שמצויים וזהו מה שמקיימים, וזה בכל אן ד, נשיא השמיים בשמיני עשר, מוציאים את כל ספרי התורה ורוקדים עמם עצמם ולא רק מקיימים, שזה מה שכלינו זה על עולמינו.

3. והנה יש להעיר בלשון רש"י דנקט דוקא סוכה ולא לולב ויוסף המים, ומצאתי שמעיד בזה הענין ולא וכתב דחזר מניינוהו נקט.
4. ויש להוסיף בזה, דהתורה נחתמת במילים "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", והנה באנו ונראה פרשתי כי תשא מבואר שכל החושים היו שלושות אלפי איש בסה"כ והיו רק כחצי אחוז מכלל ישראל, ומבואר דאי יש מיעוט מומרים ה"ז פגם בכל הגוף ששמו "ישראל", ואיתא בשבת (טסג) דזוהו אחד הדברים שנושה משה מדעתו והסכים הקב"ה על ידו, שנשא משה ק"ו בעצמו מפסח, 'התורה כולה וישראל מומרים לא כ"ש' והיו דחבים "ישראל מומרים".
5. ודוק שכל אחד עומד לאותו כיוון ממש שחבירו עומד, ומ"מ בזית שונה במקצת, ולא ניתן להרכיב את המעגל שכולם באותה זווית עמידה.

חג העצרת, כמו שאמר ביום השמיני עצרת תהיה לכם, ואמרו חז"ל בסוף סוכה, שהוא רגל בפני עצמו, והנה ארבעה רגלים, רביעית לכסא מרכבה, והסוד כמו שאסמרה תורה שלש רגלים תחול לי בשנה, ושנולד הוהם, שהוא בוס הרגל הרביעי שהוא סוד הברביע מה אמרה לאה, הפעם אזה אתה לי, על כן קראה שמו יהודה ותעמוד מלדת, אזה שהוא דוד שרה לכל בנהוהות ותשבתו. ומבואר שכל לאכורה דאין חג שמיני עצרת מהוה השפעה בפני עצמו 'חוסד דין ורחמים', והשמיני הוא יצירת הכלי הנוצר האוצר ומכיל את כל מה שהשפעת של כל ה'גל רגלים. וזהו אי"כ היום שסמיני פירוש מילת 'עצרת' מכלל הפירוש שיש נעצר הכלי, בדברי רבינו שם (מכדבר כטלה) 'הוא' לשון פתוח כמו זה יעצור בעיני וכן יורש עצי'. וכן פורש רבך בזה"ק על יומא דעצרת 'קמי' עצרת. כהה דאך קמר זה יעצור בעיני, ולי' עצר אלא מלכות'. והנה יסודית השלכות"ל מזה היה נקמטא כלום, ולכן לא מצוי בשמיני עצרת שום חצוץ מיוחדת מלבד העצירה ב"ך בתורות", וכמו שכתבנו.

2. והנה רבי יעקב גיטליס זצ"ל הביא משמיה דרבינו הגדול בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל שביאר בדרך צחות את שיתוב 'עצרת' עם 'שמחת תורה', והמשכיות של הימים הגורמים, שיקרר מאמצינו באלול ברי"ה ובוהי"פ ואלו לקח את כל האגן שלנו, ובראש השנה ככהה וכהה פוסיט ובאמרי"א אבינו מלכינו פותחים את ארון הקודש לשנה לקר, לרמוז על פתיחת הלב, א"כ בעישי"ת, פעמיים ביום בשעת אמירת 'אבינו מלכנו' וכל השלחות באמירת ג"ר מידות של רחמים, מציע והכ"פ שבו פותחים כבר עם תחילת יום הק' את הארון, ושוב בסליחות ובעת כבר הארון

ענינה של 'שמחת תורה' ליום 'שמיני עצרת'

ראשית יש להביא את המקור לתקנת הגאונים ליום שמחת תורה שהובא ברמב"ם (פ"ג מתפילה ה"א) בזוה"ק (פנחס דף רנז): 'מאי עצרת... ונהוגין למיעבד ישראל עמה חזרה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרין לס"ת בכתר דילה'. ובמדרש שיה"ש רבה איתא דעושים סעודה לגומרה של תורה, והובא גם בדברי רי"ץ גאות ה"ה לולב ובשבלי הלקט (סימן שפג).

רבינו הגדול ה"ה דרכי שמואל" זצוק"ל היה מבאר שבעיקרו אינו קשור לשמחת תורה, מהותו של 'שמיני עצרת' הוא חג הדביקות בקודשא בריך הוא, לאחר שבעה ימי שמחה והסתופפות בצילא דמהימנותא, יחד עם האושפיזין הקדושים, מגיעים למצב אדיר של 'קשה עלי פרידתכם', וחפצים אנו להשאר עוד יום אחד 'חבוקה ודבוקה בך', ואין ניתן הכי לבטאות דביקות זו בקב"ה, הדרך הכי טובה זהו לרקוד עם תורתנו הק', אחר הקבלת עול תורה של ימי החג, שהרי סוכות כנגד יעקב אבינו שהוא עמוד התורה.

ובזה ביאר דל"ק מושיה הקרן אורה (מו"ק חב), שנתקשה היאך מערבים שמחת תורה בשמחת שמחת שמח"ת, דהלא הפשטנ"ת עיקר השמחה היא על עצם דבקותינו והתקשרותנו בקודשא בריך הוא דהוא ותורתו חד. [והדבר מוסבר היטב עפמש"כ התוס' במו"ק (ח,א), דאין מערבינן שמחה בשמחה מפני שילבו צריך להיות פנוי לשמחה אחת, וכאן הלא היא שמחה אחת ממש. ועי'ע בזה בעמק ברכה (שמחת יו"ט סק"ב) שכתב דאין יוצאים בשמחת גומרה של תורה בחובות מצות שמחת החג עצמו, גם בלאו הדין דמצוות צריכות כונה]. והוסיף עוד דשורש כל השמחה היא בתורה הק', כלשון חז"ל 'והיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני'.

מאיךך גיטא אמר רבינו זצוק"ל בליל שמיני עצרת (מובא בספר שיחות ליל שב"ק) 'ומה שהנחנו ורבותינו שמחת תורה צריכים לזכור שז"ז הוא בגד טעם, מפני שאנו שמחים בעצם היו"ט ואין בו מצוה מיוחדת מלבד עצם היום, ממילא קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד, אבל אין לשכוח את עצם היום שהוא עצרת לה' אלוהיך, ואנו אומרים חבוקה ודבוקה בך, ביחד עם הקב"ה, אין לנו מלך אלא אתה...'

וכן איתא במדרש שיר השירים רבה (אג) 'דָּבָר אַחֵר, נִגִּילָה וְנִשְׁמָחָה בָּךְ, רַבִּי אֶבְיָן פָּתַח (תהלים קיח, כד): זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נִגִּילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ, אָמַר רַבִּי אֶבְיָן אֵין אָנּוּ יוֹדֵעִין בְּהָךְ לְשִׁמְחָה, אִם בְּיוֹם אִם בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִם שְׁלֹמֹה וּפְרָשׁ נִגִּילָה וְנִשְׁמָחָה בָּךְ, בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בָּךְ בִּישׁוּלָהּ, בָּךְ בְּתוֹרָתָךְ, בָּךְ בְּיָרְאָתָךְ. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בָּךְ בְּעֲשָׂרִים וּשְׁתֵּים אֲוִתוֹת שֶׁתְּבַתָּ לָנוּ בְּתוֹרָה, בִּי"ת שְׁנִים, כ"ף עֲשָׂרִים, הָרִי בָךְ'.

ועוד איתא שם בילקוט (פרשת פנחס) 'כָּל שְׁבַעֲתָ יָמֵי הַחֵג יִשְׂרָאֵל עֲסוּקִין בְּקִרְבָּנוּתִיהֶן שֶׁל אֲמוֹת הָעוֹלָם, דָּאִמַר רַבִּי פִּינְחָס כָּל אוֹתוֹן שְׁבָעִים פְּרִים שְׁהִי יִשְׂרָאֵל מְקַרְבִּין בָּהּ כְּנֶגֶד שְׁבָעִים אֲמוֹת שְׁאֵל יִצְחָה הָעוֹלָם מִהֶן, מִה טַעַם, "תַּחַת אֱהָבְתִּי יִשְׁטַנּוּנִי וְאֵנִי תַּפְלָה" בְּטוֹחִים אָנּוּ בְּתַפְלָה, וְכֵינֶן שִׁנְאָנוּ שְׁבַעֲתָ יָמֵי הַחֵג אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׂרָאֵל עֲקִשּׁוּ אֵנִי וְאַתֶּם נִשְׁמַח יְחַד וְאֵינִי מְטַרִּים לְעִלְכֶם הָרָבָה אֲלֵא פֶר אֶחָד וְאֵל אֶחָד, וְכֵינֶן שִׁשְׁמִיעָה יִשְׂרָאֵל בָּךְ הַתְחִילָה מְקַלְסִין לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאֹמְרִים זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נִגִּילָה וְנִשְׁמָחָה בּוֹ'.

'ובהוא חדותא לא משתכחי ישראל אלא בלחודייהו'

ובזוה"ק (פרשת צו לב,א) איתא 'ל'יומא אחרא זמין לאשתעשעא במלכא, לנטלא מיניה ב'רָאָא לְגַל שְׁמָא, וּבַהּוּא חָדוּתָא לְזִמְיָן אוּשְׁפִּיזִין, אֲשֶׁתְּדִלוּ בָהּ כָּל בְּנֵי הַיִּכְלִיָּה, לְבַתֵּר עִם מַלְכָּא, וְנָטַל לִיה בְּלַחְדֵּיהּ, כָּל מִה דְּבָעֵי שְׁמָא, וְהִיב לִיה', וכן בפרשת נח (סדב) 'לְבַתֵּר יְתִיב מַלְכָּא עִם רְחִימּוֹ לְהֵיכָא סְעוּדָתָא עֲלָהּ מִכָּל עֲדוּנִין דְּעֻלְמָא. וְבַעוּד דְּאִיהוּ בְּלַחְדוּיָּהּ עִם מַלְכָּא שְׂאִיל לִיה כָּל צְרִיכוֹ וְהִיב לִיה. וְאַחֲדֵי מַלְכָּא עִם רְחִימּוֹ בְּלַחְדוּדִיהּ וְלֵא אֲתַעְרְבִין אֲחִירִין בְּיַנְיִיהּ. בָּךְ יִשְׂרָאֵל עִם קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. בְּגִין בָּךְ כְּתִיב בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם'.

ומבואר גם כח התפילה עצום ונורא ביום שמי"ע, דניתן לבקש כל מאן דבעי ויתקבל. והגר"ח פלא"ג בספרו פועל כלל חי כתב 'מאד מאד יזהר בתפילות שמע"ה מאמרם בכונה גדולה כי מלבד תיקון כל הימים מיום ר"ה עד שמע"ה הוא נשלם והכל תלוי ביום זה'.

וכן בפרשת אמור (קדב) 'ב'יום השמיני עצרת תהי'ה לכם, דְּהָא יוֹמָא דָּא, מִמְלַכָּא הוּא בְּלַחְדוּיָּהּ, חָדוּתָא דִּילִיה בָּהּ בִּישְׁרָאֵל. מִתַּל מַלְכָּא דְזִמְיָן אוּשְׁפִּיזִין, אֲשֶׁתְּדִלוּ בָהּ כָּל בְּנֵי הַיִּכְלִיָּה, לְבַתֵּר אָמַר מַלְכָּא, עַל כֵּן אֲנִי וְאַתָּן אֲשֶׁתְּדִלְנָא כְּלָהּ בְּאוּשְׁפִּיזִין, וְקִרְבָּנוֹן קִרְבָּנִין עַל שָׂאָר עַמִּין כָּכָל יוֹמָא, מִכָּאן וְלִקְלָהּ, אֲנִי וְאַתָּן נַחֲדִי יוֹמָא חַד, דְּהָא הוּא דְכְּתִיב בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם'.

ובדברי הגר"א מבואר דכל מציאות יום זה דשמיני עצרת הוא עפ"י הסוד, ולשון המעשה רב 'כי הוא יותר יום שמחה מכל ימי החג עה"פ הסוד', ועוד איתא בתוספתא מעשה רב 'יום שמיני עצרת הוא דומת עולמא כהה, כי שמונה הוא למעלה מן הטבע.

וכה דבריו הנפלאים של הרש"י הורס בפיורו על החומש בפרשת אמור, ונתעקב לגודל חביבותם, 'עצרת היא יום שלא נועד לקליטת אמיתות חדשות אלא יעודו הוא לעכב אותנו לפני ה', כדי לחזק בליבנו הכרות שכבר נרכשו למען יעמדו ימים רבים... להתעכב עם ה' ולשמוע על כל ההישגים שנרכשו במחיצתו, ושתי הבחינות האלה אינם לאמיתו של דבר אלא אחת, עצרת השמור לנו את כל הרכוש, וכך נהיה אנוהו שמורים לה... והתפקיד להתעכב עם ה' ולשמוע לפניו על כל הרכוש יוצר מועד לעצמו, ומועד זה אינו מסייע רק את חגי החודש השביעי, אלא את חגי כל השנה כולה, ומכאן שזה יעצמו של שמיני עצרת, ביום זה נאסוף את כל ההכרות וההחלטות, שנתקבלו במועדי החודש השביעי ואף במועדי השנה כולה, נקבל על עצמינו להאשר במחיצתו של ה' ולשמוע על כל הרכוש שרכשנו לפניו, כך לא יאבד מיידינו

1. ואולי בדבריו יתבאר קצת ליישב את המבוכה בדרוש של יום זה, דמחד גיסא מצוינו דאין שמיני עצרת ענינו ענין הסוכות כלשון חז"ל כמבדכ דותני' 'שמונת ימי חג', ומאידך גיסא בגמ' (ר"ה ד,ב יומא ב,ב וסוכה מז,א) דשמיני 'רגל בפני עצמו' [ולפי"ז נטערן לפרש ד'קשה עלי פרידתכם' קאי על הימים הנוראים בעיקר, ואינו שייך לחג הסוכות], ויש בזה כמה פנים לכאן ולכאן, מחד לא מצוינו יו"ט בסיים הפסח ולא אחר כל השבועות, ומאידך בתורה לא כתב אלא 'ורגילי ולי'. ונראה שש"ע והרמ"א (ריש סיני תרסח) נתקלו בפולמוח זה, וז"ל 'הוא' לשון פתוח כמו זה יעצור בעיני וכן יורש עצי'. וכן פורש רבך בזה"ק על יומא דעצרת 'קמי' עצרת. כהה דאך קמר זה יעצור בעיני, ולי' עצר אלא מלכות'. והנה יסודית השלכות"ל מזה היה נקמטא כלום, ולכן לא מצוי בשמיני עצרת שום חצוץ מיוחדת מלבד העצירה ב"ך בתורות", וכמו שכתבנו.

ומצאתי בספרי"ה שיש אורה למור"י גיטליס שעמד בזה, חז"ל 'ולפיכך אמרה תורה שלש רגלים תחול לי בשנה כנגד אברהם יצחק ויעקב [והיו בדברי הטור (סימן תין) דפסח כנגד אברהם שבועות כנגד יצחק וסוכות כנגד יעקב] והרגל הרביעי הוא

הגאון הגדול רבי יצחק שולחן שושן שליט"א

מעלת קיום המצוות בחביבות

אבל בפנים הוא עם "גארנישט תורה"! וזה היה המבחן שהקב"ה רצה לתת לאומות העולם, הם באו וטענו שהם אוהבים את הקב"ה ודואגים לקב"ה, ומגיע להם עולם הבא ע"ז, אם אתם דואגים לקב"ה הקב"ה רוצה שתעשו סוכה, למה אתה בועטים, הפשט הוא אתם רוצים רק את התוצאה, זה אולי הפשט בגמרא.

עבודת החג – מחות השמחה שנצטוונו בה

יעיקר הענין עכשיו זה שמחת החג, שמחת החג לא מוכרח להיות בדיבורים בשביל להיות שמח, איך זוכים להיות שמח כל הזמן? אחרי יום כיפור כל כך פחדו מהדין, דין נורא, כמו שראינו כבר מה שכתבו בדין של יום הכיפורים, לא היינו צריכים לחכות הרבה זמן [באותה השנה נדרס למות הגר' משה גפן זצ"ל בבוקר שלמחרת יום הכיפורים], איך לכאורה היינו צריכים ללכת שבורים כשאנו רואים את מה שנגזר ביוה"כ, אולם אדרבה זה המהות של השמחה, שלמרות שאנחנו אחרי יום כיפור, אנחנו אומרים יחד עם הדין ועם המשפט, אנחנו עדיין שמחים בקב"ה.

כתוב ברמב"ם (פ"ו מהלכות יו"ט ה"כ) 'כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה, שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב למד ללמד שהעבודה בשמחה, ואי אפשר לעבוד את השם לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות' עכ"ל.

ביאור הדבר ש"שמחה" זה לא הוללות, שמחה הפשט הוא שהוא שמח בדבר מסוים, ו"שמחה שיש בה עבודת היוצר" הוא שמח בזה שאתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו, ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות, אנחנו יודעים שעם הדין הנורא והפחד שיש לנו, בגלל שהקב"ה בחר אותנו, הוא נתן לנו את החיים האמתיים לעתיד לבוא, אנחנו יודעים שהעולם הזה זה רק עראי, צריכים לגמור פה חשבונות, ולפעמים גם שנראה שהדין הוא דין נורא, אבל עדיין אנחנו שמחים בקב"ה, רואים שכמה שיותר מרוממים את השמחה של החג, כמה חשיבות וכמה מעלות מקבלים בשמחה של החג, דווקא אחרי יום כיפור ואחרי ר"ה שכל כך פחדנו מהדין.

[ובאמת צריך להיות פחד מיום הדין, וכמו שאמרתי בישיה"ק אחרי ר"ה, שאלתי איך היה ר"ה, ענו לי, ברוך ד', פיין, היו כמה בעיות, נכבה האור, וכו', חוץ מזה הכל היה נפלא, האם יודעים מה היה בר"ה שיכולים להגיד שהכל עבר בסדר? הרי אף אחד לא יודע מה שהיה בר"ה! אותו הדבר ביום כיפור, שואלים אחד את השם כיפור, אז הוא עונה, ברוך ד' עבר טוב, הצונן היה פיין, יכלתי לעמוד כל היום כיפור, היה טוב מאוד, האם יודעים איך עברו את יום כיפור? יום כיפור הוא יום נורא! הנה כבר ראינו אפילו מעת לעת הקב"ה לא נתן לנו לא לראות את הפחד של יום כיפור, פחות ממעת לעת כבר ראינו דבר נורא].

ואף אחרי שאנחנו רואים דינים נוראים אלו, אף על פי כן אנחנו שמחים, למה אנחנו שמחים, בגלל אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו, שלא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם, החיים שלהם הם ממש כלום כלום!

כל הבריאה כולה היא חיבי תמיצי לעבודת ד'

דברנו כבר כמה שנים מה זה קהלת, לפעמים בא אחד שמח יש לו בית עם חמשה חדרים, יש לו גינה בחוץ, יש לו אפילו רכב וולוו, הוא מרגיש שיש לו הכל, הוא מגיע לבית הכנסת בסוכות בבוקר בשמחה, פתאום עולה הבעל קורא, ואומר "הכל הבלים אמר קהלת, הבל הבלים הכל הבל, עושר שמור לבעליו לרעתו, הגדלתי מעשי בניתי לי בתים נטעתי לי כרמים, עשיתי לי גנות ופרדסים ונטעתי בהם עץ כל פרי, עשיתי לי ברכות מים להשקות מהם יצר צמח עצים, קניתי עבדים בירושלם, כנסתי ובני ביתי, היה לי גמל וסמל בקר וצאן הרבה היה לי מכל שהיו לפני בירושלם, כנסתי לי גם כסף וזהב וסגלת מלכים והמדינות עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות, וגדלתי והוספתי מכל שהיה לפני בירושלם אף חכמתי עמדה לי, וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם לא מנעתי את ליבי מכל שמחה כי ליבי שמח מכל עמלי וזה היה חלקי מכל עמלי, ופניתי אני בכל מעשי שעשו ידי ובעמל שעמלתי לעשות והנה הכל הבל ורעות רוח ואין יתרון תחת השמש".

מה שלמה המלך אומר הכל הבל, כך תסתכלו על העולם הזה, כמו שהגאון הצדיק רבי שלום שברון זצ"ל היה אומר, היה מקום שנקרא לוז ששם היו חיים לעולם, אחד מלוז החליט לעשות ביקור נגיד כאן ברמות, הגיע וראה וילה יפה יחד עם גינה ושלג בחוץ [תלכו לרמות החילונית שמה תראו איך שזה נראה], אז אומר אותו אחד, מסתמא גם חיים פה לעולם, אבל הוא שומע ש"ה חיים כאן שבעים או שמונים שנה, ורוב האנשים שם הם בני חמישים או שישים, שהרי לצעירים שלהם הם לא בונים, אם כן לכמה זמן הם בנו את כל זה? אותו אחד יחשוב שזה בית משוגעים, בשביל עשרים שנה משקיעים ומשקיעים בלי סוף?

מה אנחנו יודעים, דבר אחד ויחיד, לנו יש שמחה אמיתית! למה, כי אצלנו כל החיים הם הבל, וכמו ששואל הספורנו, הרי הקב"ה הוא ברא את כל העולם, ואיך איך יכול להיות שהקב"ה ברא הבל? ובאמת התשובה לכך היא כמו שכתוב במסילת ישרים, שכל הבריאה זה רק היכי תמצוי לעבודת ד', אם לא יודעים איך לנצל את זה, זה הבל, אבל אם יודעים איך לנצל כגון שאחד שיש לו עושר, והוא בונה עם זה ישיבות, ומפרנס בזה אברכים, אחד שיש לו חכמה, יודע לעזור לאנשים בחכמה שלו, כל אחד עם הכלי שהקב"ה נתן לו. ובקב הישר כתוב שאם יש לאדם נטייה למשהו, זהו ראה שבשביל זה הקב"ה ברא אותו.

יכמה פעמים כבר דיברנו על הענין של חביבות המצוות, בל"ג בעומר, בערב ר"ה, עכשיו אני רואה שזה שייך גם לסוכות, דברנו בערב ר"ה משי"כ רש"י בר"ה (טז, א ד"ה כדי לערוב השטן) שלא יטשן כשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתמין דבריו, השטן בא ואמר לקב"ה אין מטרה לתת לבני ישראל חיים, כל המטרה של החיים אצלם הוא כדי לאכול ולשתות ולעשות עולם הזה, ואם יאמרו שהי גם מקיימים הם מצוות, אין זה מפני שחפצים הם לקיים מצוות, אלא שאין להם ברירה אחרת שאם הם לא יקיימו המצוות הם יודעים שיקבלו גהינום, ובנוסף לכך הם גם רוצים גן עדן, ולכן הם מקיימים מצוות, אבל לא מקיימים המצוות מפני שהקב"ה ציווה, אז בשביל מה צריך לתת להם עולם הזה...

אבל אם רואים חביבות למצווה, רואים שמטרת החיים זה לא בגלל שרוצים עולם הזה, ורק כדי לא לקבל גהינום מקיימים קצת מצוות, שאם כן אז לא היה צריך להיות שהמצוות חביבות עליהם, ומוכרח שמקיימים המצוות בגלל ציווי הבורא.

בעיטת אומות העולם – אינם חפצים ברצונו יתברך

כתוב בגמ' (ע"ז דף ב,ג,ג,א) שלעתיד לבוא יבואו אומות העולם ויגידו לקב"ה אנחנו גם רוצים שחר, 'אמר להם הקדוש ברוך הוא: במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה גשרים גשרנו, הרבה כרכים כבשנו, הרבה מלחמות עשינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: כל מה שעשיתם - לצורך עצמכם עשיתם, תקנתם גשרים ליטול מהם מכס, כרכים - לעשות בהם אנגריא, מלחמות אני עשיתי, שנאמר: ה' איש מלחמה, כלום יש בכם מגיד זאת? שנאמר: מי בכם יגיד זאת, ואין זאת אלא תורה, שנאמר: וזאת התורה אשר שם משה! מיד יצאו מלפניו בפחי נפש'.

אומות העולם באים ואומרים לא היינו מצוים אבל חיינו בשביל הקב"ה, דאגנו לתורה, עשינו שבילים ומרחצאות, והכל בשביל ישראל, אם כן מגיע לנו גם בעולם הבא, אז הקב"ה אומר להם כל מה שעשיתם נתכוונתם לצורך עצמכם. ובהמשך (דף ג,א) שם איתא 'אמר לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשה, אמר להם הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה. מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה ותקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר: נתקנה את מוסדותינו ונשליכה ממנו עבותימו. מקדיר, והא אמרת: אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותינו! משום ד'ישראל נמי זימני דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא והוי להו צערא. והאמר רבא: מצטער פטור מן הסוכה! נהי דפטור, בעוטי מי מבעטי. מיד, הקדוש ברוך הוא יושב ומשחק עליהן, שנאמר: יושב בשמים ישחק וגו'. א"ר יצחק: אין שחוק לפני הקדוש ברוך הוא אלא אותו היום בלבד'.

ביאור הדברים, מה העומק בבעיטה הזו, שמזה הוכיח להם הקב"ה שאין מגיע להם כלל שחר, הפשט הוא הם ודאי ידעו שהם באמת לא קיימו מצוות, רק הם אומרים חיינו בשביל הקב"ה, עשינו שב"י, למדו תורה, אז אומר להם הקב"ה, בסדר בואו נראה אם אתם רוצים את החיים בשבילכם, או בשביל הקב"ה, אתן לכם מצות סוכה, ונראה אם אתם עושים את הסוכה רק מפני שאתם רוצים להיות גם בעולם הבא, ולא מפני רצון ד', או שבאמת אתם רוצים לעשות סוכה מפני שאתם רוצים לשמוע למה שהקב"ה אמר. אז בא הקב"ה אחרי שעושים הם את הסוכות, ומוציא חמה מנרתיקה, ומה קורה אז, הם נותנים בעיטה לסוכה ויוצאים, מה רואים בבעיטה הזו, הפשט הוא, שבאמת הם כלל לא רצו לעשות סוכה, הם רצו להיות בבית, אז למה הם עשו סוכה? מפני שרצו להרוויח שחר, אבל כשהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה והם קיבלו פטור מסוכה, זאת אומרת שכבר אין חשבון של שחר, אז בשביל מה צריך את הסוכה חוזרים הביתה, יותר טוב בבית, הבעיטה הכונה היא ברוך ד' שפטרינו.

אז הקב"ה אומר אם באמת אתם דואגים לקב"ה ורוצים לעשות את רצונו, שהקב"ה יהיה מרוצה, הקב"ה מרוצה שתשבו בסוכה, אלא מה אתם לא יכולים, תצטערו שאתם לא יכולים לקיים את המצווה, אם אתם לא מצטערים אלא עוד שמחים, רואים שכל החיים שלכם זה עוד פעם "עולם הזה", לא דאגתם לקב"ה דאגתם לעצמכם, אם כך על מה אתם רוצים שחר.

"אוהב תורה" רק במי שלומד תורה בעצמו

ראיתי בשם מרן החזו"א זצ"ל שאמר, אומרים על נדיב אחד שהוא אוהב תורה, הוא מפזר כל כך הרבה כסף בשביל ישיבות, ממש אוהב תורה, מרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל מספר שפעם היה בחור שפיוז כל כך הרבה כסף, והגרבי"ד שידן אותו עם בת חרדית ויראת שמים, אז נכנס הגרבי"ד וסיפר את זה לרביה שלו מרן הגר"ח הלוי, ולגר"ח היה טענות עליו, נכון שהוא אוהב תורה ומחלק כסף, אבל אחרי הכל מה אתה משדר אותו עם יראת שמים.

ביאור הדבר, הגר"ח רצה לומר בזה, שאם הוא באמת כל כך אוהב תורה למה הוא גם לא נכנס לישיבה, כל היום הוא עושה עולם הזה, נו, אתה צריך פרנסה לכן אתה עובד, ושיהיה לך להחזיק גם ישיבות, בסדר, אבל מה אתה עושה בשאר הזמן שנותר לך? אם בשאר הזמן אתה לא נכנס לישיבה, אז רואים שהאוהב תורה שלך לא כל כך אוהב תורה.

לפעמים רואים אחד שקם מאוחר בשמונה, שמונה וחצי, ישאלו אותו למה לא הלכת להתפלל בבית הכנסת במניין, (מדברים על בין הזמנים...) אז הוא עונה, חילול ד'! אז אני שואל אותו 'שם' של מי אתה מתכוין, שלך או של הקב"ה. אותו הדבר אם אתה אוהב תורה תתפוס גם אתה, לפעמים אדם יכול לתת הכל הכל,

רוממות זהל

הודאת ההלל על כפרת יוה"כ

“אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני. כי הטה אזנו לי ובימי אקרא” וגו'. והנה ב”ה (ז,א) איתא רב חסד מטה כלפי חסד ועליהם אמר דוד אהבתי ה' כי ישמע קולי, ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה דלותי ולי יהושעי, ופירשו בתוס' כשהוא דל במצותו רב חסד מטה ומושיעי. והנה לשון הגמרא דעליהם אמר דוד כל הפרשה כולה, ואבינונים כמבואר לעיל שם בגמרא.

ונראה לבאר בס"ד המשך המזמור עפ"י דברי הגמ' דקאי אבינונים. דהנה בגמ' שם (טז,ב) אמרינן דצדיקים גמורים ורשעים גמורים נכתבים ונחתמים ברה"י, ובינונים תלויים ועומדים עד יוה"כ. ומבואר דבעשרת ימי תשובה הבינונים תלויים ועומדים. ואותם עשרה ימים הם ימי רצון וכמ"כ רבינו יונה בשערי תשובה (שער השני אות י"ד) דבעת רצון עניתך קאי על עשרת ימי תשובה שהעת עת רצון ע"ש, וכן הוא ברמב"ם (פ"ב מתשובה ה"ו) דבימים אלו הצעקה יפה ביותר ומתקבלת מיד ע"ש.

וזהו שאמר "אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני, כי הטא אזני לי ובימי אקרא" - ר"ל בימים אלו המיוחדים לקבלת תפילתו. "אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני צרה ויגון אמצא" - דהיינו בימים אלו שחיינו של הבינוני תלויים ועומדים לו מנגד. "ובשמ ה' אקרא אנה ה' מלטה נפשי" - שמתפלל וצועק אל ה' בימים אלו שימלט נפשו ממות, וכמש"כ הרמב"ם (פ"ג מתשובה ה"ד) שמכיחו שבימים אלו תלויים ועומדים נהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין ע"ש. "חנון ה' וצדיק ואלקינו מרחם" - דהיינו ביום הסיפורים שהקב"ה ברוב רחמיו רב חסד ומטה כלפי חסד ומקבל תפילת הבינונים.

'שומר פתאים ה' - " יש לפרש עפ"י מה שכתב בפירושו רבינו יונה למשלי (א,כב) דפתאים הם אנשים שהם חלושי הדעת והם נפתים לדברי מסיתים ומתעים, והרי אמינן בברכות (סא,ב) דבינונים יצר רע ויצר טוב שופטן, ומבואר מדמית הבינונים שהם מתפתים גם אחר דברי יצה"ר, וע"ז אמר דה' שומר פתאים, "דלותי ולי יהושע" היינו כמבואר בגמ' הני"ל דאף שהבינוני דל מן המצוות הקב"ה מטהו כלפי חסד.

ועתה משבח על החסד הגדול שעשה עמו הקב"ה, "שובי נפשי למנוחיי כי ד גמל עליי", ומפרט מה הוא החסד שעשה עמו הקב"ה, והוא בב' חלקים, האחד בעצם הדבר שהצילנו ממות לחיים, ועי' אומר "כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה". והשני שמחל לו עוונותיו, ועי' אומר "את רגלי מדחי" - הדיינו שלא נדחית תשובתו, שלא הגיע למצב שיהיה העונש שלא יהיה בידו לעשות תשובה כמו שכתב הרמב"ם (פ"ו מתשובה ה"ג) שאפשר שיטא האדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיהיה הפרעון ממנו שמוענין ממנו התשובה יעו"ש באריכות, ועי' הודאת הבינוני שהצילו הקב"ה מלהיות נדחה מלשוב בתשובה.

וממשיך יתירה מזו "אתהלך לפני ד' בארצות החיים" - והיינו כמו שכתב **רבינו יונה בשערי תשובה** (שער הראשון אות מב) דיתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורין ומכל גזירה אבל אין לשם חפץ בו ומנחה לא ירצה מידו, ותאות הצדיקים מן ההצלחות להפק רצון מה' ושיחפוץ בהם, ובכך ש"התפלה דוד אל תשליכני מלפניך וגו' יעו"ש, וזהו שאמר שלא זו בלבד שניצל מדחי עווד הכה להתהלך לפני ד' דליהו להיות רצוי לפני ד'.

ובמה שמשיים "האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד אני אמנתי בחפזי כל האדם כוזב" - "עיון במפרשים (רד"ק ומצודות) דהכוונה שהאמין בהבטחה שיהיה מלך וגם בזמנים הקשים אמר שכל מי שאומר שלא תהיה לו המלוכה כוזב הוא. ועד"ז יש לפרש דאומר הבינוני על עצמו "האמנתי כי אדבר" - בכפרת יוה"כ, ואף שמעצת היצר לחשוב על עצמו שהוא איננו ראוי לכפרה ח"ו, מ"מ התחזק בעצמו והאמין שיזכה לכפרה, ורק כך זכה לכפרה שהרי יוה"כ אינו מכפר אלא למאמינים בכפרתו מכבואר **ברמב"ם** (פ"ג משגות ה').

ולפי כל הנ"ל אפשר לבאר דהמשך המזמור "מה אשיב לד' כל תגמולוהי עלי" קאי על חג הסוכות, דלאחר ישועת וכפרת יוה"כ בב' החלקים וכן"ל, מגיע ההודאה בימי חג הסוכות, וע"ז אמר "יקר בעיני ד' המותה לחסידיו" - דהיינו על החלק של ההצלה ממותה, והמשך "אנה ד' כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחתי למוסרי" - והוא על החלק של הכפרה דע"י הכפרה פתחת למוסרי וניצל מן החטאים שסבבוהו. וכן מבואר בסוכה (נגא) דבאג הסוכות היתה שמחה על כפרת החטאים דאמרין שם דבשמחת בית השואבה יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו, ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו. אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב ומיחול לו.

ואמר "לך אזבח זבח תודה" - יש לבאר עפ"י מה שכתב הנצי"ב בהעמק דבר (שמות כג, יח, ויקרא כג, כ) דהיה מנהג בזמן ביהמ"ק להביא קרבן תודה בחג הסוכות יעו"ש טעמו כדי שיתברך הפרנסה בדבאג נידונים על המים ע"ש. ולפי הנ"ל יש לומר שזה בא כהודאה על הישועה הגדולה שזכו לה ביום הכיפורים.

”נדרי לה’ אשלם” י”ל דזה קאי על הקבלות שהאדם מקבל על עצמו ביוה”כ, ומה שאמר ”נגדה נא לכל עמו” יל”פ עפי”מ שכתב בדרשת הרש”ש קודם תקיעת שופר (הובא בפלא יועץ ראש השנה) וז”ל וכתבו הראשונים שמי שלא שב בתשובה באותם הימים שקודם ר”ה ונכתב ונתחם בר”ה בין הרשעים שאם הרהר בתשובה באותם היום בצבור יקרע רוע גזר דינו ויכתב בספר החיים, ע”כ. ומבואר דעיי’ הרהור תשובה בצבור יכול להפך דינו לחיים, וז”ש ”נדרי לה’ אשלם נגדה נא לכל עמו” ר”ל אותם הקבלות הטובות שמחילת על עצמו בצבור.

שמיני – עצרת!

שמיני עצרת סיום הרגלים,
וכדכתיב "עֲצַרְתָּ הָיָא",
ולשון הרמב"ן עה"ת
(ויקרא כג, לו) 'כי שם
נעצר הכל'.

ונמצא שיש לנו שני ימי עצרת, עצרת של יום מתן תורתנו, שזה אחרי שבעה ימים בקדושת חג המצות ואחרי שבעה שבועות כימי עולם, ונקרא בלשון חז"ל 'חג העצרת'. ואמנם בשמיני עצרת מפורש הואבתורה "עֲצֶרֶת הַיָּא", "עֲצֶרֶת תְּהִיָּה לָכֶם" [ואף שמצינו בתורה בשביעי של פסח "עֲצֶרֶת לה' אֶלְקֶיךָ"] עיין רמב"ן שם דאיננו שוה לעצרת של שמיני]. ויש את חג העצרת אחרי שבעת ימי חג הסוכות, וכמבואר כל זה ברמב"ן שם.

והנה בשני ימי העצרת אין מצוות מיוחדות לחובת היום כמו בחג המצות וחג הסוכות, אלא כל ענינים עצרת לד', וזה כל מצוות היום - בה' חג' עצמו!

וענין עצרת כאמור 'כי שם
נעצר הכל', והוא מעין תכלית
המועדים. וכשם שבעצרת של
אחרי 'מי הפסח והספירה',
מקריבים דייקא שתי הלחם
מחמץ, ומשום שאחרי הזהירות
בשבעת 'מי חג המצות מהחמץ
והשאור, כבר ראויים ומזוכים
עד שמקריבים דוקא בחמץ, כן
אחרי שבעת הימים שאנו חוסים
בצל הסוכה, מגיע יום השמיני
חג העצרת שכבר 'יוצאים מן
הסוכה, ונעצרים 'בכל מקום
שהוא' לפני ד', לקרבת ד' ביושר
לבב, וזה שורש התקון של החטא
והקלקול "אשר עשה האלקים

[illegible]

שבעה ימים ששמחנו בעמל
ההורה הורה עצמה. השמחה
בשימי צערה. בהדמנות
נפסתה שני חביו: עד כדי כך
הנה מעלת שמחת ירוחם
שרבינו ירוחם ממיו ויעל אמר
אחר הקריקטוס ששמחת ירוחם
אין יודע מה חביו ינוי לפני
הקב"ה, הביטול של ינוי כיפור
או הקריקטוס של שמחת הורה
אודות מה שכתוב בספר **מנשה**
"רב" אחר: **"באן דל"ר"** וביחור
שמח מאד בחי הסוכות, וביחור
בשימי צערה כי הוא יורחם ינוי
שמח ממנו לני הנה על פי
הסוד: עד תוכנו של אות ס"ב:
"אומדן" דל"ר הנה על ס"ב:
שמח למאד ופניו בעורתי כלפי
אלו ואלו הוא אות ס"ב ידיו אך
הנה מספק כי אל כך ומרדק
ומפדו ומכרז בכל עד לפני
הס'.

ואכן, יום שמיני עצרת לא ניתן לתאור לכל מי שזכה לשהות במחיצת רבינו. היה הוא זי"א! אז בשיא דבקותו באופן שלא ניתן לתאר כלל, כפי שתיאר זאת תלמידו: "היה זה בבחינת סביביו נעדרה מאוד, יראת הרוממות לעד שמחה עצומה!" היה שמח ויראתו הקדושה על פניו, במקום גילה שם תהא ערה. ומאד היה שמח שמחה גדולה בעת ההקפות, והיה רוקד ומפזז ומוחא כף, והיה רוקד

אֶת הָאָדָם יָשָׁר וְהֵמָּה בָקְשׁוּ...
וביום השמיני מתעורר יושר
הלב לשורש הבריאה בבחינת
עצרת לה'.

כי שם נעצר הכל

ועוד מבואר ביותר, כי שני החגים הללו הינם יום הסיום לתקופת החגים שהיו לפנייהם, והיינו שמהותם של שני הימים הללו לאצור ולעצור בתוכם את התקופה שלפניהם.

והנה כאשר באים לעצור את התקופה שלפני זה בתוך יום והעצרת, אנו עושים את ההיפך ממה שנצטוינו באותה תקופה, שבפסח אנו אוכלים מצות ואסורים באכילת חמץ, וביום השבועות נצטוינו להביא שתי הלחם, ודוקא מחמץ, וכמו"כ בסוכות נצטוינו לשבת בסוכה ואילו ביום השמיני של סוכות אנו חוזרים לבית, לדירת קבע, ודוקא באופן זה אנו מצווים לעצור בתוכינו את ימי החג.

והענין בזה שאנו צריכים לעצור בנו את ההשפעה של ימי החג גם כאשר אנו נמצאים במצבינו הרגיל, ואנו צריכים להמשיך עם מה שקיבלנו מהחג בחיינו הרגילים, אף לא ההנהגות שנהגנו בזמן החג.

וכך בפסח נצטוינו על ענין האמונה, ואנו צריכים לעצור בתוכינו את האמונה גם בחיינו

שיבת ה"דרכי שמואל" זע"א

הרגילים כשאין אנו נוהגים מנהגי פסח. וכן בסוכות שנצטוו להכיר בהכרה ברורה שתכלית חיינו היא העוה"ב ולא העוה"ז, ולכן יוצאים אנו מדידת קבע לדירת עראי, כי התכלית היא שדוקא בחיינו הרגילים כאשר אנו חוזרים לדירת קבע לזכור ולחיות שמטרת חיינו זה העוה"ב.

שלמות שמחת התורה

ובשני הימים הללו אנו שמחים עם התורה, ואף שיום מתן תורתנו בשבועות לא נתפרש בתורה, אבל חז"ל תיקנו לומר כן בנוסח התפילה. וכמו"כ בשמיני עצרת הוא יום שמחת תורה. והיינו שבשני הימים הללו אנו שמחים עם התורה רק אחרי שהורש בנו ענין האמונה בפסח, ורק אחרי שהרגשנו בסוכות כי מטרת החיים שלנו זה העוה"ב ולא העוה"ז, והוא כפרודור בלבד, שוב אנו יכולים לקבל את התורה ולשמוח עם התורה הקדושה.

"משכני אחרץ נרוצה"

ומובא שרבינו הגר"א שמח ביותר בשמיני עצרת, ואמר שזה עפ"י הסוד, וזה תכלית שלימות ההשגה, בבחינת "משכני אחרץ נרוצה". וישראל מתייחדים לבדם עם הקב"ה ואין לזר מקום איתם. אמנם קודם לכך גומרים ונותנים לאומות העולם את חלקם בפרי

החג, וזה בבחינת "לרץ שמניך טובים וגו' על פן עלמות אהבוך". וכאשר מבאר רבינו הגר"א שיש לאומות העולם איזה שייכות להתורה בבחינת 'ריח' שזה מגיע לרחוק, ועל כן "עלמות אהבוך". ואולי ניתן להאמר, שקיבלו בזה איזה שייכות, על ידי שהקב"ה פתח והלך לבני ישמעאל ועשו שיקבלו את התורה, והם מאנו, אבל נפתח להם להריח בזה, וקבלו בזה כח הריח אם כי אמנם רק מרחוק. וזה בתחילה מסלקים להם על ידי פרי החג.

ורק אח"כ מגיע הפסוק "משכני אחרץ נרוצה", שזה בחינת שמיני עצרת. והשלימות הגדולה הזאת של היחוד הנורא של ישראל עם הקב"ה, ובחינת "משכני אחרץ נרוצה", זה לא מתגלה לנו כ"כ... והן הן דברי רבינו הגר"א שזה עפ"י הסוד. וכידוע איתן דעת רבינו הקדוש ז"ל, דתמיד הנגלה והסוד תואמים. וגם כאן זה בחינה אחת, אבל לא שייך כ"כ לגילוי ממש, שזה שייך יותר להשלימות הגמורה של לעתיד לבוא, וזה הכוונה עפ"י הסוד, ואנחנו נכנסים בזה בשמחת התורה, וכמו שאמרנו נגילה ונשמחה בו בתורתנו, והתורה לנו למורשה, דאין לנו שיויר אלא התורה הזאת. אבל די בזה להתבונן בקדושת היום כי נורא הוא, וגם שמחת התורה תהא באימה ויראה ותעצומות עוז דקדושה, ועל ידי זה נזכה להזדכך ולהטהר. והקב"ה יזכנו ויקוים בנו "מלאה הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים" אכ"ר.

ועמל התורה שביום, אך עתה מתחילה עבודת תפילת השחר, ריקודי ההקפות הארוכים, שרבונו אינו מופר מריקודים, ומזהו את כולל ליקוד ולשמוח בכל עוז עם התורה הקדושה. שמחת תורה, מן הבורק עד לני השקעה ריקודים רצופים בלי סוף, עד שסתיים החג התלמיד היה עייף כליל, מוחו חדל מלחשוב ומלפעול מרוב עייפות. רק ציפה ליום נעילת החג ומיד יפול אין אונים על המיטה. נעילת החג מסתיימת כולם עובדים לפני רבנו להתחבר, ורבונו מרמז לתלמידו העיף להשאר עינו. כשנשארו שניהם לבדם... אמר לו רבנו: לאחר חג כזה מרוסם הולכים לישון? לא עתה יש להתישב ללמוד ולפעול בתורה כמה שעות... התלמיד התיישב ליד רבנו ללמוד, לנצל את השפעת החג הגדול ולהשיב את הכל בתורה. למעשה יש ליד רבנו, אך כבר לא ראה ולא שמע ולא קלט מאומה מרוב עייפות... רבנו זע"א לא הירפה לרגע, שש ושמוע בעמלה של תורה בעומק העיון עד כל החוששים. רק לקראת שלוש לפנות בוקר, יצא עם התלמיד לטייל מעט ופויס בדברים, ושלחו להתחיל כוחות. כך קיבלתי ולמדתי מושגים בעמל התורה ושמחת התורה - מסים התלמיד לתאר.

והפסוק עצמו מרמז על כך "משכני אחרץ נרוצה" קאי על יום זה דשמיני עצרת, ו"נגילה ונשמחה בך" זה ההנהגה שלנו ביום הזה בשמחת התורה, וכפי שדרשו חז"ל (שה"ש רבה אג), כך בתורתך, לכ"ב אותיות התורה.

4. לא שייך לסיים יריעה זו, מבלי להביא את התיאור הנפלא אשר אירע עם תלמיד רבינו ה"ה הגאון ר' אליהו וינר שליט"א ביום הגאון. רבנו הגדול זע"א בימי בחרותו. רבנו הגדול זע"א חפץ לחנך את תלמידו, ולתת לו מושגים בעמל התורה. עד הכין הדברים מגיעים. לפני שמחת תורה, דיבר עימו בארוכה והסביר לו בפשטות שלא יעלה על הדעת ללכת לישון בליל שמחת תורה, הלא שמיני עצרת הוא תכלית המועדים כולם, ובזוה"א שיש לעמול בתורה כל הלילה ולא לחשוב על שיהיה כל קשה, לאחר עבודת ליל שמחת תורה, הריקודים במשך שעות ארוכות, שהם לבדם סומכים את הכוחות כלי, ומזקקים כל אדם מן השורה לשינה הנונה, החל רבנו ללמוד עימו בריפיות כל הלילה בעמל התורה ובעינה רבה. עמוד השדר עלה, אמת אים, ומי יעלה על הדעת לחשוב על כל ענין אחר חוץ מעמל התורה... זמן תפילה הנעי, התלמיד סחוט כלי משמחת ההקפות בלילה

ושלא יגרם חלילה שום רפיון בכבודה של תורה מחמת צאתו, ולכן לא הרשה לאף אחד להתלמד אליה, ופעם אחת יצא אחרי מוקדו שכלאו הכי היה צריך ללכת לקדש לבני ביתו, וינשר אליו לאמירת "אטונן יו"ט", אך רבינו ציווה עליו לחזור תיכף ומיד להיכל הסיבה, ולא העזילו כל ההסברים שהוא יוצא בלא הכי, שהרי זה הזמן לשמוח עם התורה...

2. כתב בתוספת מעשה רב: וכן אמר עפ"י סוד יום קדוש ושמחה, שכל ז' ימי החג הקרובים נגד ע' אומות וע' שרים, אשר לא כן יום שמיני עצרת שהוא דוגמת עולם הבא לעתיד, שלא יתערב זר בשמחתו.

3. א"ה, היינו שכונת הגר"א במשכ"ל שהוא עפ"י הסוד, הוא שכל מאמצי היום הוא עפ"י הסוד, כי שמונה הוא תמיד למעלה מן הטבע, ובחינת "איל על האב" [ונכתב הגר"א ז"ל על הזמן של קריעת ים סוף ושירת הים שהיה למעלה מן הטבע, "אז ישרי משה", "אז" בגימטריא על המעלה והוא מדרש שמואל בבעל התוספות], וכדי להגיע לעומק הדברים ולהגיע למעלה מן הטבע צריכים שמונה. ושמחת התורה הוא האופן שבו אנו נאחים ביום הקדוש הזה, שאין לנו שיוך רק התורה הזאת,

דוממות המועדים

פגיונים קרים
בענין יום
שמיני עצרת
ושמחת תורה

המשך מעמוד 4

והיינו

דמהות

של יום השמיני עצרת הוא 'כנישין תהוון בחדוא', הי"ח שבטי ישראל, עם 'קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל חד הוא', בעת חזרתנו 'מטיילון לבתיכון', וזו מהות היום שאנחנו עם הקב"ה ותורתו שהיא היא עצמותו יתברך, ואין עוד מלבד זה, ואף לא מצוות נוספות כשאר יו"ט. ונמצא כבר בזה"ק (אמור קד), 'ב'קומא ד'תתקוותא דמלכא, קלהו מתפכפי עמיה, ומשתכחן. ועל דא פתיב, עצרת, תרגומו: פנישו'.

והגאון הגדול רבי אליהו ברוך פינקל זצ"ל הוסיף טעם בזה, דמבואר בדברי התרגום יונתן שמהותו של היום היא 'מן מטיילון לבתיכון', וצ"ב דלכאורה הוא ענין מעשי ותו לא, שכיון שנסתיים חג הסוכות חוזרים אל הבתים, אכן להמתבאר לעיל הוא הוא עיצומו של יום, דיוצאים משאר המצוות של חג הסוכות ומייחדים את היום לשמחה בך בתורתך.

ועד"ז יש לדקדק בדברי רש"י בסוכה (מחא), שכתב 'רגל בפני עצמו, שאין יושבין בסוכה', והיינו להמגיד את שמיני עצרת כרגל בפניו הוא מה שאין יושבים בסוכה, והיינו כמשנ"ת דאין בו עוד שום מצוות מבלעדי השמחה בה"ב.¹

אמנם כתב מרן הגר"צ פרנק זצוק"ל במקראי קודש (ח"ג סימן מו) דהנה בכלל צ"ב מה ענין ה'רגל' למצות סוכה, וכי הרגל גורם, הלא התורה אמרה "שבעת ימים" ולא עוד. אלא הביאור שזהו מאופיו ומהותו של חג העצרת לחזור מן הסוכה אל הבית, ולכן נקט רש"י דוקא סוכה.

ויתכן עוד שלזה ירמזו דברי הרמב"ן בפרשת אמור (כגמ) 'וגם באותן השבעה תקחו בהם פרי עץ הדר והלולב באגודה ולכן הקדים האתרוג אבל בשמיני אינו צריך כי הוא עצמו הדר', והיינו כי יום זה תכליתו לדביקות ישירה עם הי"ת לא באמצעות המצוות המעשיות של ד' ממים וכו'.

'כנישין תהוון בחדוא'

ועוד מבואר בדברי התרגום, שיום זה מלבד שהוא מורה על האסיפה של הימים ימי החג שלפניו, ג"כ מורה על האסיפה ואחדות כלל ישראל, ובשם בעל האמרי אמת זצוק"ל מובא דבמאמר 'קשה על פרידחת' מרומז ג"כ פרידה ביניים לבין עצמכם. ובאמת הא קא חזינא דהוא הוא היום שעי' כל מנהגי השמחה הריקודים ההקפות והסעודות יש בו הרבה הרבה אחדות ואיחוד כלל ציבור 'יחד שבטי ישראל'.

ובספרי איתא עה"פ שקוראים בשמח"ת 'יהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל', 'כשהם עשויים אגודה אחת ולא כשהם עשויים אגודות אגודות'. ועוד כתיב בפרשת וזאת הברכה "מורשה קהילת יעקב" ואיתא בפסיקתא "שתהיו עשויים אגודה אחת ולא תעשו אגודות אגודות".

ועוד ניתן להוסיף שלכן השיר של יום לפי מנהג רבינו הגר"א בשמיני עצרת הוא 'למנצח על השמיינית' שכל כולו הוא בגנות לשה"ר ובגנות נקאת איש מרעהו, כי היא הסתירה הכי גדולה לקודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא.

וידוע מה שכתב רבינו סעדיה גאון 'כי אין אומתינו אומה אלא בתורתה', וביאר זאת הגאון רבי חנוך קרלינשטיין זצ"ל עפ"י מאי דאיתא בזה"ק (ח"ג עגב) 'קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא', ו"בראשית" בשביל התורה ובשביל ישראל. נמצא דהתורה היא סיבה לאחדות והאחדות היא סיבה לתורה, ול"ש להגיע ליחוד השלם של קוב"ה אורייתא וישראל חדא אחדות ביישראל.

ולכן גם בשעת מתן תורה התנאי קודם למעשה היה 'ויוחן שם ישראל נגד ההר', 'כאיש אחד בלב אחד', במשכ"ר רש"י בפרשת יתרו, ובאור החיים עמד בזה שם חז"ל 'הוא בחינת ייעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים לא שיהיה בד בבד שעליהם אמר הכותב חרב אל הבדים, אלא יתעודו יחד ויחדו זה לה יסבירו פנים זה לה, וכנגד זה אמר ויוחן שם ישראל לשון יחיד שנעשו כולן יחד כאיש אחד, והן עתה הם ראויים לקבלת התורה'.

'ואמר ביום ההוא אלקינו זה קיינו לו ויושיענו'

הנה תיקנו לומר בפתיחת הארון בשמח"ת, הפסוק בישעיה (כה, ט) 'ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קיינו לו ויושיענו זה ה' קיינו לו נגילה ונשמחה בישועתו', ואיתא בתענית (לא, א) שלחי מסכתא) 'אמר עולא ביראא אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קיינו לו ויושיענו זה ה' קיינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'.

וביאר מרן הגר"א דסלר זצוק"ל (מובא במכתב מאליהו ח"ד עמוד 149 וכן בשפתי חיים מועדים ח"א עמוד רג בשמו), עפ"י המהר"ל בבאר הגולה באר ד' שלכל צדיק יש את חלקו המיוחד לו בעבודת ה', ובשיתוף עבודת הכלל משלימים את עבודת ה' באופן כללי. והוא גדר המחול, שהוא סיבוב שהולך סביב ומורכב מעמידת כל אחד ואחד במקומו שלו, נמצא שכל אחד זקוק הוא גם לעבודת חבירו, ולעיתים לבוא שכולם יגיעו להכרה ברורה זו שאין עוד מלבדו, כל אחד ואחד יראה באצבעו 'זה אלוקינו', כי מכל צד צדד מהסיבוב כולו ימצאו את הה"ה, ואת הגילוי הגמור והשלם של שלימותו יתברך שמו, ואז כל צדיק יראה כיצד הוא השלים את יחודו יחד עם חבירו.

ולכן דוקא בשמחת תורה שאז אפשר להגיע להכרת 'אין עוד מלבדו' בשלימות במידה מסוימה, ענין הלעתידי לבוא, וכמבואר דברי הוה"ק (פרשת פנחס רנו, ב) על יומא דעצרת 'ומאי עצרת. קמה דאָתָא אָמַר זֶה יַעֲזֹר עֲמֵי, וְלִית עֲזָר אֲלָא מַלְכוּת', מפני שהוא יום גילוי מלכותו יתברך. ובוזוה"ק פרשת ויגש (רח, עה"פ) 'אלא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו' דקאי על יום שמיני עצרת, ובפירושו נוסף מפרש על הלעתידי לבוא. אלא כל צדיק זה נמצא לנכון לומר פסוק זה בפתיחת ארון הקודש להקפות.

ורבינו בעל ה"דרכי שמואל" זצוק"ל במועדים המקודשים כשהיו שרים עמו שיר זה בדביקות, היה חוזר שוב ושוב "הנה אלקינו זה קיינו לו ויושיענו", [ואני שמעתי זאת בסעודה ג' שבת חוה"מ סוכות תשע"ח האחרון לחייו, והפסיק תוכ"ד השיר, ואמר זאת ברגש רב] שהמכוון בתיבת "זה" היינו מראה באצבע, כמו במנורה שהראה הי"ת למשה "זה" מעשה המנורה" וכן "זה יתנו" האמור במחצית השקל, והוא פירוש דברי הגמ' שכל צדיק 'מראה באצבעו' כ"ל, כי יראה ממש בחוש את שלימותו גילוי הי"ת בעולם, אבל לא כדאי לפי רמת ה"קיינו לו", כלשון הכתוב, והוסיף דכנגד זה לאידך גיסא מי שלא היה במצב של 'קיווי' לא ירגיש, ח"ו.

אבל הוא לא דרש מהם להתפלל במקום זה או אחר.

המאפיין הבולט ביותר בישיבה היה עצם זה שרבי שמואל היה שם לבדו עם תלמידיו. לא היו שם עוד רמזים, לא משגיח ואפילו לא משיב.

רבי נחום שלמה עוזר שטרן, ראש ישיבת באר ישראל, סיפר שרבי שמואל 'היה בשליטה מלאה. הוא ידע מי הגיע לתפילה ומי לא, איפה כל בחור אוחז בלימוד ובחברה, ומה שלומו. אף על פי שהוא היה לבד בישיבה, בלי משגיח ובלי עזרה של שום אדם אחר. הוא היה חד בדרא בהבנת כוחות הנפש של כל תלמיד.'

כמה שנים לאחר ייסוד הישיבה, רבי דוד סגל ביקר אצל הרב שך, והוא שאל אותו בן כמה רבי שמואל. רבי דוד ענה שהוא בן שישים, והרב שך שאל אותו האם יש עוד מישהו שמסייע לו בניהול הישיבה. רבי דוד ענה בשלילה. אמר לו הרב שך, 'אם אני הייתי בגיל שלו, אני לא יודע אם הייתי מסוגל לנהל את הישיבה לבד.'

רבי דוד סיפר עוד: 'הרגשתי שהרב שך רוצה שאני אעביר את הדברים לרבי שמואל, וכאשר סיפרתי לו על השיחה, רבי שמואל הסכים שמסתבר שזו הייתה כוונתו של הרב שך. הוא אמר שהוא ידבר עם הרב שך על הנושא ויסביר את עמדתו בעניין, ואם הרב שך יעמוד על דעתו, הוא יאלץ לצרף עוד אנשי צוות לישיבה.'

הסעתי את רבי שמואל לביתו של הרב שך והם נפגשו. לאחר שהוא יצא מביתו, רבי שמואל אמר בשניות אופייניות, 'כעת, גם אם הייתי רוצה, אני לא יכול להביא עוד מישהו'. לשאלתי 'למה?' הוא ענה, 'כי הרב שך אמר לי לעשות כמו שנראה לי... וזה מה שנראה לי.'

'רבי שמואל הסביר בדיוק כיצד הוא מנהל את הישיבה לבדו, והוא הוסיף שהוא התייעץ בעניין עם הסטייפלר, אשר עודד אותו להמשיך בדרך זו. לאחר שהרב שך שמע את הדברים, הוא באמת אמר לרבי שמואל שהוא יכול להמשיך לעשות באופן הראוי לדעתו.'

'בשלב מאוחר יותר, הרב שך שאל אותי שוב על הגישה של רבי שמואל לניהול הישיבה. איך הוא יודע מה קורה עם הבחורים, ומה הם צריכים. אחרי שהסברתי לו את המציאות, הוא אמר לי, 'אז אני רואה שרבי שמואל אינו בטלן...' מי שמכיר את הרב שך יודע שזוהי אחת המחמאות הטובות ביותר שניתן היה לקבל ממנו. הוא אמר את הביטוי הזה אפילו על החפץ חיים. 'אתה חושב שהחפץ חיים היה בטלן? הוא לא היה בטלן'. בלקסיקון שלו, מי 'שאינו בטלן' הוא אדם בר דעת ופיקח, אדם שלא רק פועל ועושה דברים אלא גם עושה אותם בצורה שבה הם אמורים להיעשות.'

רבי יואב אזולאי היה בקבוצת המייסדים של הישיבה, לשם הוא הגיע מקול תורה. הוא סיפר שהמשיח בקול תורה, רבי גדליה אייזמן, אמר להם לדרוש מרבי שמואל למנות משגיח שיחדש בתורת המוסר. אבל רבי שמואל לא עשה כך, ובמקום זה הוא היה מוסר שיחות מוסר לבקשת הבחורים. אמנם, היו תקופות שבהן הוא אמר להם שהלימוד לא היה מספיק רציני והם צריכים לשבת וללמוד מוסר בעצמם.

חرف העובדה שלא היה משגיח בישיבה, רבי שמואל הפך את סדר המוסר היומי לחלק בלתי נפרד מסדר היום בישיבה. רבי יעקב משה שורקין מארה"ב היה מהתלמידים הראשונים בישיבה. הוא סיפר כך: 'הישיבה הייתה תלמיד צעור, והזמן היחיד שבו ראיתי אותו כאשר הוא לא לומד היה בסדר מוסר. הוא הולך הלך ושוב במעברים שבבית המדרש, מוודא שהציבור לומד מוסר, ומכה באצבע צרידה אם הוא ראה מישהו שאינו עושה כך.'

במשך הזמן, הישיבה נהייתה יותר קלאסית בכמה מובנים, עם זמנים קבועים לסדרים, מניינים יומיים ופנימייה. כאשר התחילו להתפלל שחרית בישיבה, רבי שמואל לא היה מגיע להתפלל. כאשר אחד מהבחורים שאל אותו אם הוא מעוניין להצטרף, הוא ענה בצחות לשון, 'האיסור של 'לא תרדה בו בפרך' נוהג גם כלפי רבי תלמידים. אני בישיבה כל היום, ואם אני אצטרך להיות שם גם לשחרית זה ממש גובל בעבודת פרך...' אמנם, בשלב מסוים הוא כן התחיל להגיע לשחרית עם הבחורים.

אבל דבר אחד לא השתנה במשך כל השנים במעלות התורה: זה היה תמיד רבי שמואל והבחורים, בלי אף אחד אחר. רבי שמואל לא ראה בעצמו ראש ישיבה במובן ההווה של המילים. לא היה לו שום עניין לעמוד בראשותה של ישיבה שתגדל ותפרוץ לרוב, והוא התכוון מראש להגביל אותה לכמות מסוימת.

אבל מהר מאוד שמה של הישיבה יצא לפניה כבית שמגדלים בו תורה. רבי דוד אינדיק מארה"ב היה מהתלמידים הראשונים בישיבה. הוא הגיע לשם בעצתו של רבי אברהם גניחובסקי, שסיפר לו שלדעתו של הרב שך ישנן רק שתי ישיבות בירושלים שניתן להתלבט ביניהן - אחת מהן ישיבת ממעלות התורה.

עוד בחור הצטרף לישיבה לאחר שהתייעץ עם רבי שלמה וולבה, אשר סיפר לו שמעלות התורה וקול תורה הן הישיבות היחידות שעליהן ניתן לומר שאצלם באמת מחנכים את התלמידים.

אמנם, ההבדל הגדול ביותר בין מעלות התורה לישיבות אחרות היה בדמותו של ראש הישיבה. ראש הישיבה שם היה שונה בכמעט כל דרך שניתן להעלות על הדעת. הוא היה ביישן מטבעו, והיה מוסר את השיעורים שלו בצד של בית המדרש, בלשון רכה, תוך שהוא מסתכל על אצבעות ידיו או על הרצפה.

אמנם, מעבר לביישנותו הטבעית של רבי שמואל, עצם המחשבה על עמידתו בראשותה של ישיבה הייתה נגד כל מהותו. המעמד נדף ריח של שקיטה על השמרים, תחושה של הגעה ליעד והגשמת השאיפות - ורמיזה שהנה הוא סיים לעבוד על עצמו וכעת הוא פנוי לעזור ולסייע לאחרים להגיע אליו. חתשיבה הזו הייתה כה זרה לרבי שמואל, אשר עד נשימתו האחרונה היה במצב תמידי של גדילה והתחדשות. היו לו שאיפות ללא גבול לגדלות, והוא רצה למשוך את האחרים אתו תוך כדי שהוא בעצמו עולה עוד ועוד.

הוא חי לאור דברי הגאון מווילנא; הפסוק במשלי אומר 'אורח חיים למעלה למשכיל,

לפנינו ליקוט נפלא מתוך הספר החדש 'רבי שמואל' שיו"ל בחודש האחרון בשפת האנגלית, ספר למעלה מ-650 עמודים גדושים ומלאים ברוממות התורה והעבודה, ספר אשר כבש את ליבם של אלפים מכל קצווי תבל, ומכל העדות והחוגים, וכעת לפנינו ליקוט ותיאור בנושאים שונים מתוך מה שעלה בידינו לתרגם לעברית, ועל כן נא לא לתלות טעויות בספר עצמו, אלא במתרגמים.

זקן ויושב בישיבה

'רבי שמואל - הוא איש אמת. אתם תייסדו את הישיבה הזאת ותגייסו את הבחורים, ואת מי שמתלבט תשלחו אלי ואני אגיד להם להצטרף.' רבי אלעזר מנחם שך

רבי דוד סגל מליקווד מילא תפקיד מכריע בייסודה של הישיבה החדשה. רבי דוד היה פעיל בייסודן של כמה וכמה מוסדות תורה, כאשר הוא פעל תחת הדרכתו של הרב שך, עמו היה לו קשר קרוב.

יום אחד הוא הלך בכיכר השבת בגאולה, ופגש שם את רבי אפרים צוקרברג, ראש ישיבת תפארת צבי, אשר בפיו הייתה הצעה מעניינת: האם הוא מוכן לסייע בהקמתה של ישיבה חדשה, אשר תעמוד תחת הנהגתו של אדם שהוא יחיד בדורו בגדלות בתורה ויראת שמים? רבי דוד רצה לדעת במי מדובר, אבל רבי אפרים לא הסכים לגלות לו. בסופו של דבר, כעבור עשר דקות של תשאול, רבי אפרים הואיל לספר במי מדובר: 'רבי שמואל אויערבאך.'

'אמרת לי שאני תמיד מתייעץ בכל נושא עם הרב שך, וכך אנהג גם לגבי הרעיון הזה. באותה תקופה, הגיעו אלי כמה וכמה הצעות לסייע בהקמתן של ישיבות, אשר בראשותן יעמדו כמה וכמה תלמידי חכמים, והרב שך שלל את ההתעסקות שלי בענייניהם, בזה אחר זה.'

'אמנם, ברגע שהזכרתי את שמו של רבי שמואל, העיניים של הרב שך האירו, והוא אמר בהתלהבות, 'רבי שמואל - הוא איש אמת. אתם תייסדו את הישיבה הזאת ותגייסו את הבחורים, ואת מי שמתלבט תשלחו אלי ואני אגיד להם להצטרף.' אחד מהבחורים שהתלבט בזמנו הוא כיום אחד מראשי הישיבה - רבי צבי וידר. היו לו המון שאלות ועיכובים, והרב שך אמר לו, 'אני לא הולך לדון איתך איזו ישיבה יותר טובה. אם רבי שמואל אומר שזה טוב בשבילך, אז באמת כך יהיה.'

רבי דוד השקיע את כל כוחותיו בהקמתה של הישיבה, כאשר הרב שך היה מעורב בכל פרט, וביקש להתערב בכל התקדמות שהיא. הוא גם רצה לדעת את דעתו של רבי שמואל על כל ההתרחשויות, והוא דיבר עליו בהערכה מופלאה, במילים שרבי דוד לא שמע אותו מדבר איתם על אף אדם אחר.

באותה העת, תלמידי החכמים הגדולים ביותר בארץ ישראל כבר היו מודעים לגדלותו של רבי שמואל. בשנת תשל"ה, בשבת אחרי הצהריים, הגיעו רבי בערל אייכנשטיין ורבי מרדכי אליפנט לביקור בביתו של רבי יחזקאל אברמסקי בשכונת בית וגן. היה זה כמה חודשים לפני פטירתו. כאשר הם דיברו על ישיבת איתרי, עלה שמו של רבי שמואל אויערבאך, שהיה אז בן 43. רבי מרדכי דיבר בהתלהבות: 'הוא אדם גדול ממש!', ורבי יחזקאל ענה, 'אני יודע'.

כיצד הוא ידע? רבי דן סגל סיפר שרבי יחזקאל שאל את רבי שלמה זלמן מדוע הבן שלו אינו מגיע לדבר אתו בלימוד, ולכן רבי שלמה זלמן דחה את רבי שמואל להגיע לרבי יחזקאל. לאחר תקופת מה, רבי יחזקאל פגש את רבי רפאל דוד אויערבאך ואמר לו, 'תדע לך, שהאחיין שלך רבי שמואל הוא יחיד בישיבות של היום'.

'באיזה תחום?', תמה רבי רפאל דוד.

'דיברנו בלימוד ברוב הש"ס', אמר רבי יחזקאל, ובכל מקום שהגענו, הוא שלט...'

רבי יחיאל מיכל דז'ימיטובסקי סיפר: 'הערכתו של הסטייפלר לרבי שמואל הייתה בגדר מבהיל על הרעיון. פעם אחת, רבי שמואל היה בביתו של הסטייפלר בבני ברק, ועבר לפני מקום מושבו של הסטייפלר. הגאון הישיש נעמד ואמר, 'זהו א-אמתיקע גדול בתורה'. כאשר רבי שמואל הגיע לבני ברק להתייעצות רפואית, והסטייפלר שמע שהוא שם, הוא שלח לו הודעה, 'אם תישארו הלילה בבני ברק, תעשו זאת אך ורק בבית שלי'.

רבי גדליה נדל היה מגדולי תלמידיו של החזון איש וראש כולל חזון איש. כאשר הוא נתקל בסוגיא כלשהי הוא היה עולה לירושלים לדבר עם רבי שמואל, והוא אמר עליו, 'יש מישהו בירושלים שיועד את כל התורה כולה בעיניו'.

ישיבה מסוג אחר, ראש ישיבה מסוג אחר

ערב אחד, רבי שמואל הלך עם בחור מהישיבה, והלה שיתף אותו בתחושת האכזבה שלו מהישיבה. 'בישיבה הקודמת שבה למדתי, היה הרבה יותר קל ללמוד. כולם הגיעו לסדר בזמן, וכולם למדו, ולא הרגשתי שאני צריך לעבוד על עצמי. כאן, אני מרגיש שכל דקה שאני לומד הוא מאמץ אישי שלי'.

התשובה של רבי שמואל הייתה מפתיעה במיוחד: 'אהה, יפה מאוד! הבנת בדיוק את הגישה שלי בישיבה...'

הישיבה החדשה הייתה שינוי קיצוני ביחס למה שהתלמידים הורגלו לראות במקומות אחרים. כבר מההתחלה, רבי שמואל לא קבע שעות מסוימות לתחילת הסדרים ולסיומם. היה ברור לרבי שמואל שכל עיסוקי של בחור ישיבה הם בתורה, אם לא שישנן הפרעות.

'בחור קם בבוקר ומתפלל, אוכל ארוחת בוקר ומתיישב ללמוד', אמר רבי שמואל. 'אם הוא עייף בצהריים הוא צריך לנוח. אם לא - שימשיך ללמוד. אותו דבר אחרי הצהריים ובלילה. אז מה הצורך בסדרים עם זמני התחלה וסיום?'

עם ייסוד הישיבה, לא היה בה מניין יומי לתפילת שחרית. הבחורים היו מתפללים ביחד במניין רגיל בשכונה, וכמובן שהנוכחות שלהם האטה את הקצב של המניין ונתנה לו טעם ישיבתי. רבי שמואל בוודאי הדגיש בפני תלמידיו את חשיבות התפילה,

למען סור משאול מטה'. הגר"א מבאר, שהאדם לעולם אינו במצב יציב. או שהוא עולה, או שהוא יורד. הפתרון היחיד להינצל מהירידה היא להימצא תמיד בעלייה.

רבי אביעד יחושע סגרה למד במעלות התורה, וכעת הוא משמש כראש כולל בפתח תקוה. הוא סיפר שרבי שמואל החדיר בבחורים את התחושה שהוא רק אחד מבני החבורה, ושהוא שואף להתעלות ביחד איתם לדרגות יותר גבוהות בתורה ובעבודת ה'. מיד עם כניסתו לבית המדרש הוא היה מסיר את החלאט ומתיישב ללמוד במקומו הקבוע בשולחן האחרון בבית המדרש.

רבי אביעד ליווה את רבי שמואל לביתו בראש חודש אלול. כאשר הם נכנסו לרכב בדרכם חזרה, רבי שמואל פנה אליו ואמר, 'אתה עדיין צעיר. אני הרבה יותר מבוגר ממך וכבר עברו עלי כל כך הרבה חודשי אלול - ושום דבר לא השתנה.' הוא היכה בידו על ליבו וחזר ואמר שוב ושוב, 'הלב אבן, הלב אבן, הכול נשאר אותו הדבר. אבל אתה, אתה עוד צעיר. אתה עוד יכול לנצל את אלול והימים הנוראים ולקנות קניינים ברוחניות. אל תהיה כמוני.' כמוכן שמילים מהסוג הזה הם אלה שגורמים לתלמיד לשאוף להיות בדיוק כמו הרבי שלו.

עוד מאפיין ייחודי למעלות התורה היה מכתבי החיזוק שרבי שמואל היה תולה מחוץ לבית המדרש, בכתב ידו, בזמנים שונים במשך השנה, כאשר הם פונים לתלמידיו. כל אחד ואחד מהם פתח במילים, 'אחי ורעי בני הישיבה היקרים והחביבים', או נוסח דומה, והסתיימו במילים בסגנון 'הדורש טובתכם ושמחתכם תמיד'. בדרך כלל, הם נחתמו בפשטות 'שמואל'.

הם נכתבו כמכתבים מחבר וותיק, אשר באמת כל רצונו הוא בטובתם האמיתית, והם היו מלאים בדברי חיזוק ועידוד לניצול הזדמנויות שונות, כמו חודש אלול, זמן חדש, או חג המשמש ובא, כמו חנוכה, פורים או שבועות - לחיזוק והתקדמות בתורה ובתפילה.

אבל המכתבים גם פירטו את דרישותיו מהתלמידים שלו בצורה ברורה וישירה: בין דברי החיזוק והעידוד נזכרו ביטויים קשים על פחד אמיתי מהמחשבה על האפשרות שבחור מסוגל לבזבז את השנים היקרות שלו בישיבה.

מסירת התורה

כאשר הוזכר שמו של רבי שמואל, הסטייפלר נעמד ואמר, 'הוא יהיה אחד מגדולי הדור הבא. הוא יהיה אחד מגדולי הדור הבא.' ואז הוא הוציא דף ועט והושיט אותם לחיים. 'הנה, תכתוב עבורי את מה שרבי שמואל אמר היום בשיעור.'

תלמידי החכמים שבדור ידעו היטב להעריך את שיעוריו המיוחדים של רבי שמואל, והיו מנצלים כל הזדמנות לשמוע אותם.

במשך קרוב לשבע שנים מאז נישואיו של רבי חיים פאס לנכדתו היחידה של הרב שך, הוא היה נוסע לבני ברק מידי יום רביעי או חמישי כדי ללמוד עם הרב שך. כאשר הוא ואשתו שהו בבני ברק בשבתות, הם היו לומדים יחד בשבת במקום באמצע השבוע.

במשך שש מתוך שבע השנים האלו, רבי חיים למד בכולל במעלות התורה, וחצי השנה הראשונה של סדר הלימוד הוקדשה להרצאת דבריו של רבי שמואל בשיעורו השבועי לפני הרב שך.

'הכל התחיל בשבת השנייה אחרי שהתחלתי ללמוד בכולל במעלות התורה. היינו בשבת בבני ברק, והתלוויתי לרב שך בעת הליכתו לצורכי בריאות. בדרך הוא ביקש ממני לחזור על השיעור של רבי שמואל, אבל לא ידעתי אותו בבהירות מספקת. הרב שך אמר לי, 'לא היית בישיבה כל השבוע?! אם אתה לא מסוגל לחזור על השיעור, על מה אנחנו נדבר?'

מכאן ואילך, ידעתי שאני מוכרח להבין היטב את כל פרטי השיעור, והייתי מטריח את רבי שמואל לבהיר ולתמצת את הדברים שהוא אמר. ידעתי שיש משהו בבני ברק שממתין בקוצר רוח לשמוע את הדברים, ושברגע שאני אכנס אצלו לבית הוא ישאל אותי, 'מה רבי שמואל אמר השבוע?'

באלול תשס"ב, רבי שמואל דן בסעודת השבת מהי המסכת שכדאי ללמוד בישיבה בזמן חורף וקצר, והציע שילמדו את מסכת שבת. אחיינו, רבי משה אהרן ריבלין, חשב שאין כל כך הרבה לומדים במסכת שבת, והביע את העדפתו למסכת בבא מציעא. הוא הגיע לביקור אצל הראש ישיבה בחג הסוכות, ורבי שמואל רצה להרגיע אותו ולהסביר לו כמה ניתן לגדול מלימוד מסכת שבת.

'רבי שמואל אמר לי, גם הרב שך חשב כמות. כשלמדנו כתובות בישיבה, ורבי חיים פס סיפר לסבא של אשתו, הרב שך, שאמרתי שיעורים על התוספות בדף ה' ו-ו' שעוסקים בענייני שבת, הוא תמה בקול, 'לרבי שמואל באמת יש שיעורים על שבת?!' בפעם הבאה שרבי חיים הגיע, הרב שך לא הרגיש טוב ושכב חולה במיטה, אבל השאלה הראשונה שהוא שאל כשרבי חיים נכנס לחדר הייתה, 'נו, רבי שמואל אומר שיעורים טובים על שבת?', ורבי חיים ענה לו, 'הם מצוינים'.

'רבי חיים התחיל לחזור על השיעור של רבי שמואל, ותוך כדי הדברים הרב שך גייס את כל כוחותיו ועמד, תוך כדי שהוא מכריז ואומר, 'כדי לשמוע שיעור צריך לצאת מהמיטה.' עם סיום החזרה, הרב שך אמר לו, 'אתה צודק, אפשר לומר שיעורים מצוינים על מסכת שבת.' לאחר מכן, שמעתי את הסיפור הזה מבנו של רבי חיים פס, בשינוי אחד. הוא אמר שהרב שך קם ממיתו ואמר, 'כדי לשמוע את התורה של רבי שמואל, צריך לקום מהמיטה'.

רבי יום טוב נלדמן היה בחור במעלות התורה בשנת תשמ"ד, כאשר הוא וחברו רבי חיים ווען נסעו ביחד לבני ברק כדי להשתתף בחתונה. רבי חיים רצה לרכוש את ספריו של הסטייפלר, ולכן לפני שהם חזרו לירושלים, הם עצרו בביתו. מה שפחות ידוע, זה שהסטייפלר היה מוכר לכל אחד רק שני כרכים בכל פעם, אלא אם כן הוא היה בדרכו

לחול'.

כאשר רבי חיים ביקש לקנות סט שלם של קהילות יעקב, הסטייפלר אמר לו, 'אולי אתה מוכר ספרים בירושלים? חיים ענה לו, 'לא, אני רק בחור אמריקאי שלומד פה בישיבה'.

אבל לסטייפלר זה לא הספיק. 'אז תראה לי את הדרכון שלך'.

הדרישה הוציאה את חיים משינוי משקלו, והוא הסביר שהוא רק הגיע לבני ברק לחתונה, והדרכון שלו אינו עליו. 'אז איפה אתה לומד? שאל הסטייפלר.

'אצל רבי שמואל אויערבאך'.

כאשר הוזכר שמו של רבי שמואל, הסטייפלר נעמד ואמר, 'הוא יהיה אחד מגדולי הדור הבא. הוא יהיה אחד מגדולי הדור הבא.' ואז הוא הוציא דף ועט והושיט אותם לחיים. 'הנה, תכתוב עבורי את מה שרבי שמואל אמר היום בשיעור.'

רבי חיים עשה כפי שנתבקש, ולאחר מכן הוא הגיש את הסיכום לסטייפלר. הסטייפלר התחיל לקרוא את הדברים, ולפתע נעצר. 'רשב"א? אין כזה רשב"א!'

רבי חיים ענה בהססנות, 'אני חזרתי על השיעור וראיתי את הרשב"א בפנים, אבל הסטייפלר עמד על שלו.

'אין כזה רשב"א! הוא לקח את חיים לספרייה הגדולה הסמוכה, הושיט לו את הסולם ואמר לו, 'תעלה למעלה ותוריד לי רשב"א.' חיים פתח את הספר והראה לסטייפלר את הרשב"א. הוא הסתכל רגע, ומיד התחיל לזעוק בקול גדול, עד כדי כך שהבת שלו מיהרה אליו מהחדר הסמוך, 'אין יתכן ששכחתי רשב"א?! אני שכחתי רשב"א!'

הסטייפלר פנה אל רבי חיים ואמר לו, 'אני רואה שאתה תלמיד חכם, אז אתה יכול לרכוש סט שלם.' הוא נתן לו שתי שקיות כדי שהוא יוכל להכניס בתוכם את הספרים, אבל רבי חיים התקשה באריות. הסטייפלר לקח ממנו את השקיות והכניס בדייקנות את כל הספרים, תוך כדי שהוא מפטיר ואומר, 'האמריקאים הם כאלה בטלנים, הם אפילו מתקשים לארוז את הפעקאלאך שלהם'.

רבי יום טוב נלדמן המשיך וסיפר: 'לאחר שנים רבות, ביקרתי אצל רבי שמואל, וסיפרתי לו על מה שקרה לנו אצל הסטייפלר. כשאמרתי לו מה הסטייפלר אמר עליו הוא רק צחק, וכשסיפרתי לו שהסטייפלר ביקש מחיים לכתוב לו את השיעור, הוא חיך ואמר, 'נו, יום טוב, מזל שהוא לא ביקש ממך לחזור על השיעור...! והוא צדק'.

הרב'ה של הדור

'אם אתם מחפשים ישיבה טובה, יש הרבה כאלה. אם אתם רוצים רבי טוב, תשלחו אותו לרבי שמואל אויערבאך במעלות התורה' הרב שך, בעצתו לרבי אליה שווי על הישיבה המתאימה לבנו בארץ ישראל

אם יש מילה אחת שמתמצת את תפקידו המרכזי של רבי שמואל בעולם התורה של זמנו, המילה היא 'רבי'. רבי מיכל יהודה לפקוביץ סיכם את הייחודיות שלו בנוסח הזה: 'בדור שלנו, למושג של 'רבי ותלמיד' יש עדיין קיום רק במקום אחד - אצל רבי שמואל'.

רבי מיכאל פלס הוא כיום מראשי ישיבת גרודנא באשדוד. בבחרותו הוא היה מתגורר בשכונת לרב שך, ולמד בישיבת פוניבז'. הוא עבר ללמוד במעלות התורה שנתיים אחרי שהישיבה נוסדה, לאחר שהרב שך אמר לו, 'לא היית רוצה לפספס את ההזדמנות ללמוד אצל גדול הדור הבא, נכון? אתה עוד תתחרט על זה...'

רבי שמואל הביא לתפקידו כרבי ארגז כלים עשיר ומגוון של יכולות וכישרונות, שבהן הוא השתמש כדי לסייע לכל תלמיד להגיע למימוש עצמי אמיתי, ולבנות את עצמו לבן תורה. היה לו כושר ניתוח המעמיק לתוך עולמו הפנימי של המחשבות והרגשות של כל בחור, ואת ההבנה הנצרכת לכל מצב - מה לומר ולמי, מתי ואיך. הוא היה מוכן ומזומן ללכת עד קצה העולם למען תלמידיו.

הייתה לו ענווה אמיתית והתנהלות מקורקעת ששברה את כל המחיצות, ונתנה לכל בחור את הביטחון שהראש ישיבה חפץ אך ורק בטובתו האישית. הוא איזן בין הדרישות שלו להתקדמות תמידית ומדודה, תוך ביקוש העומק בניגוד לשתחויות, לבין האמפתיה והבנה אמיתית לאתגרים ולצרכים של התלמידים שלו, מצד שני.

ומעל הכול, הוא הכיל בתוכו ים של אהבה. לרבי שמואל לא נולדו ילדים משלו, אבל הוא היה ההתגלמות של מאמר חז"ל, 'כל המלמד את בן חברו תורה כאילו ילדו'.

רבי ברוך אויערבאך, צעיר האחים של רבי שמואל, גוש פעם את מכרו רבי עופר היימן, שהיה תלמיד בישיבת מעלות התורה, ושאל אותו, 'מה קורה בישיבה?' רבי עופר תמה על השאלה, ורבי ברוך הסביר לו, 'בבוקר רבי שמואל הגיע לבית של אבא, הסתגר בחדר הספרים, ואמר תהלים בדבקות במשך שעותיים. שאלתי אותו מה קרה, והוא רק אמר 'בישיבה'.

רבי עופר בירר עוד, וגילה שתלמיד בישיבה הגיע לרבי שמואל וביקש ממנו ברכה עבור אימו, שעמדה לעבור ניתוח. רבי שמואל העתיר בתפילה עבורה במשך כל השעותיים שבהן היא עברה את הניתוח, והבחור כלל לא ידע על כך.

רבי נחום שלמה עוזר שטרן, ראש ישיבת באר מרדכי, סיפר על המפגש הראשון שלו עם רבי שמואל כאשר הוא הגיע לראשונה לישיבת מעלות התורה בשנת תשנ"א.

'לא חלמתי שהראש ישיבה מגיע בעצמו עולה לפנימייה בשבע בבוקר ומעיר את הבחורים. התעוררתי לפתע לקולו המתנגן בפסוקי התפילה, וכאשר פתחתי את העיניים מצאתי אותו עומד ליד. מעולם לא חווית כזה דבר. נתקפתי בפחד עצום, וזינקתי מהמיטה'.

לאחר התפילה, רבי יוסף פטרוך הגיע אלי ואמר לי שהראש ישיבה קורא לי. כשהתקרבתי אליו, הוא אמר לי, 'כמעט התחנן אלי, אני מבקש ממך מחילה. בבקשה תסלח לי, אני הפחתי אותך.' הוא לא עזב אותי עד שאמרתי לו בפרשור

ובפירוט שאני מוחל לו...

בנוגע לתלמידיו, לא היה פרט אחד שהוא לא חשב עליו, אפילו אם הוא היה נראה כשולי, גם בישיבה שמנתה מאות בחורים...

אדם נכבד מסוים, שהיה קרוב משפחה של רבי שמואל וגם שלי, נפטר לבית עולמו. תכנתני לנסוע להלוויה באוטובוס, אבל הראש ישיבה שלח משהו לקרוא לי. 'אני יודע שאתה גם קרוב משפחה שלו, ומסתמא שאתה רוצה להגיע להלוויה. אז בוא אתי, יש מספיק מקום ברכב'.

באחד הבקרים, רבי שמואל העיר את הבחורים קצת יותר מאוחר מהרגיל. בזמן שהם התרוצצו למטה ולהגיע לתפילה, הוא הזכיר להם, 'אל תשכחו לקשור את השרוכים כהלכה'. כשאוהבים משהו, שום פרט אינו שולי מידי...

הדאגה האישית והאהבה המיוחדת שלו לכל תלמיד ותלמיד הם מעל ומעבר לכל מה שאנחנו מכירים בהווי הישיבתי. מפעם לפעם, הוא היה מגיע לחדר האוכל בשעת הארוחות, מתיישב ליד הבחורים ודורש בשלומם...

רבי שמואל טווה קשרים נצחיים עם קשת כל כך רחבה של תלמידים. לא הייתה שום משמעות לייחוס של הבחור. יכולת להיות הבן של ראש ישיבה ידוע, או קרוב של גביר נודע, בחור ספרדי מעייירת פיתוח, או אמריקאי שלא מסוגל לומר משפט תקני אחד בעברית. אם רצית ללמוד ממנו ואיתו, הוא היה שם בשבילך, מהרגע שהגעת ולמשך כל החיים.

כאשר בחורים רצו להתקבל לישיבה, רבי שמואל לא חיפש את בעלי הכישרונות או את אלה שהגיעו מישיבות מפורסמות ונודעות. הוא בחן רק את השאיפות של הבחור - כמה הוא חפץ להתקשר לתורה ולקבל על עצמו עול תורה.

רבי ישי מצגר סיפר על מקרה, שבו בחור הגיע לבית המדרש בראש חודש אייר, ממש עם תחילת הזמן, ואמר לרבי שמואל שהוא מעוניין להצטרף לישיבה. 'למה כל כך מאוחר? מה הבעיה?' שאל רבי שמואל, והבחור ענה, 'אף פעם לא מאוחר מידי בשביל לבוא ללמוד...'.

רבי שמואל אהב את התשובה, שהראתה לו שהבחור הזה מוכן לשבת וללמוד ברצינות. 'אז תבוא ותלמד', אמר, וקיבל אותו לישיבה בלי שום מבחן נוסף.

מעשה בבחור נוסף שהגיע ממשפחה שאינה חרדית, וביקש שוב ושוב להתקבל לישיבה. רבי שמואל סירב בכל פעם, מתוך מחשבה שהנהגותיו ומראהו של הבחור הראו שהוא לא יתאים לאווירה של הישיבה. אבל אז תלמיד אחד סיפר לרבי שמואל שהוא היה עם הבחור המדובר בשבת, ישן אתו באותו חדר, ושמע אותו מדבר בלימוד מתוך שינה בליל שבת. ברגע שרבי שמואל שמע את זה הוא אמר לתלמידו, 'תעשה כל מאמץ לתפוס את הבחור הזה במהירות האפשרית, ותגיד לי שהוא התקבל...'.

רבי יעקב שלמה נוסבים מליקווד הגיע לארץ ישראל בתשנ"ז בגיל שמונה עשרה. הוא ידע שהוא מחפש לעצמו ישיבה שאינה מיועדת רק לאמריקאים, ושהעומד בראשה הוא גדול בתורה נודע. מעלות התורה התאימה לשתי הדרישות האלה, ושש השנים שבהן הוא למד בישיבה, כבחור וכאבן, יצקו קשר נצחי בינו לבין הראש ישיבה. במשך עשרים ושש השנים שחלפו מאז שהוא עזב את הישיבה, הוא התקשר לרבי שמואל כל ערב ראש חודש לקבל את ברכתו לחודש הבא.

'אני לא מבין עד עצם היום הזה, למה הוא קירב אותי', אמר רבי יעקב שלמה. 'אני לא הייתי מהתלמידים המצטיינים שלו, אבל בהחלט חיפשתי את הקשר אתו והוא הרגיש את זה. לקח לי המון זמן לתפוס את השיעור, אפילו רק בהתאם לרמה שלי, הן בגלל התוכן של השיעור והן בגלל מגבלות השפה. אבל התעקשתי, ולקח כמעט שבעה חודשים עד שסוף סוף חשבתי שאני מתחיל להבין את השיעור. באתי לרבי שמואל ואמרתי לו, 'נראה לי שהיום הבנתי את השיעור', הוא כל כך התרגש ואמר, 'אוי, מיר דארף מאכען א-קידוש!'.

'איך שהוא הבין את הצרכים הנפשיים של כל אחד! ביום הראשון של חג השבועות האחרון שלי בכולל, פגשתי את הראש ישיבה במנחה בבית הכנסת הגר"א, ושאלתי אותו האם תהיה 'נעילת החג'. הוא אמר לי, 'אתה עושה יום טוב שני של גלויות, אז אסור לך לקבוע סעודה כל כך מאוחר בצהריים.' חשבתי שכוונתו לומר שלא תהיה נעילת החג, אז איחלתי לו 'גוט יום טוב' וחזרתי לבית כדי לסייע לאשתי עם הילדים.

'עמדנו לארח אחד עשרה בחורים מחו"ל בסעודת ליל יום טוב שני, ואחרי מעריב יצאתי לסיבוב בזמן שאשתי הכינה את צרכי הסעודה. כאשר עברתי ליד דירתו של רבי שמואל, ראיתי שהמקום מלא בבחורים, אז עליתי למעלה וראיתי שהם באמצע להתפלל מעריב אחרי נעילת החג.

'הייתי מתוסכל מאוד. אני עמדותי לחזור לארה"ב בעוד חודשיים, ולא היה לי מושג מתי אני אראה שוב את רבי שמואל ואת כל החברים ביחד - ועכשיו פספסתי את נעילת החג.

'אחרי התפילה, כולם נעמדו בתור כדי לאחל 'גוט וואך', וגם אני הצטרפתי בסוף התור. ברגע שהוא ראה אותי, הוא חיך, מתוך הבנה ברורה של מה שקרה, והוא אמר לי, 'או! א-גוט יום טוב! גוט וואך, גוט יום טוב, מה אתה עושה פה? אמרתי לו, 'הגעתי להזמין את הראש ישיבה למלווה מלכה', אבל הוא אמר לי שלא עושים מלווה מלכה אחרי יום טוב. איחלתי לו 'גוט יום טוב' וחזרתי הביתה.

'בחצות הלילה, משהו דפק בדלת הדירה שלנו, בקומה השלישית של הבניין, והופתענו לראות את רבי שמואל נכנס בליווי שניים מתלמידיו הקרובים. הוא תפס בדיק מה קרה - שהאמריקאי התמים הזה לא הבין אותו ופספס את נעילת החג - ולכן הוא הגיע לבקר אצלנו כפיצוי. הוא נשאר אצלנו במשך ארבעים וחמש דקות, בהן הוא שר שירים וסיפר סיפורים. יש לי אפילו תמונות משם, כיוון שהראש ישיבה התיר לישראלים לצלם אותו. אחרי הכול, הוא הגיע במיוחד בשביל זה...

'אבל כדי להעריך באמת את הגדלות של מה שהוא עשה, צריך לדעת מה שבועות היה אצלו. הלימוד, העבודה... זו הייתה פסגת המציאות עבורו. ואז המלאך אלוקים הזה יורד אל העם ומגיע לדפוק אצלי בבית בחצות הלילה, כשאצלו זה כבר מוצאי יום טוב! האכפתיות העמוקה שראינו אצלו, מגלה ולו במקצת למה היו כל כך הרבה דמעות בהלוויה שלו...

כאשר רבי אוריאל אייזנטל התחתן, רבי שמואל אמר לו שהוא רוצה לתת לו ספר כמתנת נישואין. הוא ביקש ממנו להציע לו כמה אפשרויות, מכיוון שהוא רצה לקנות לו ספר שהוא רוצה ושהוא יפיק ממנו תועלת, ורבי אוריאל הזכיר את האבני נזר או המשכנות יעקב. כאשר הוא הגיע לביתו של הראש ישיבה בחג הפורים, המתין לו שם הספר משכנות יעקב, ורבי שמואל סיפר לו שהוא השיג עותק רק אחרי מאמץ ניכר. הוא לקח בידו עט וכתב לו הקדשה, שפתחה במילים 'מתנה לידיד חביב, וסיימה 'ממני הדורש שלומך וטובתך, וחפץ בשמחתך'.

'וזה בדיק מה שהוא היה. הוא לא היה מעוניין להיות ראש ישיבה שיש לו תלמידים 'שעליהם הוא מטביע את חותמו. התלמידים שלו היו הידידים שלו, והוא לא חיפש שום דבר אחר חוץ מאשר את טובתם, ומלסייע להם למצוא את המקום האישי שלהם שיביא להצלחתם. הוא היה יכול לזרוק מורא בתלמידים כשהיה צורך בדבר, אבל הכול נעשה לתכלית אחת: להביא את תלמידיו-חבריו למקום שבו הם ימצאו סיפוק אמיתי'.

דאגתו האבהית של רבי שמואל לא נעצרה אצל התלמידים הצעירים שעוד לא התחתנו. רבי דוד פייס נולד באנגליה ולמד בכולל במעלות התורה במשך חמש עשרה שנה. הוא סיפר כך: 'פעם אחת הייתי חולה ולא הגעתי לישיבה במשך שלושה ימים. ביום השלישי נשמעה דפיקה על דלת הדירה שלו בשכונת עזרת תורה. בפתח עמד הראש ישיבה, והוא הגיע משערי חסד לביקור ביחד עם תלמידו רבי יוסף פטרוף. היה עוד מקרה, בזמן שעוד התגוררנו בשערי חסד, שהוא ראה אותי משתעל, ואמר לי שאני חייב ללכת הביתה ולנוח. אבל זה לא הסתיים שם. באותו יום אחרי הצהריים, הוא הגיע אלי לבית כדי לדרוש בשלומי ולוודא שאני באמת ממלא אחרי הוראותיו'.

רבי שמואל הרגיש אחריות מיוחדת במיוחד על תלמידיו שהגיעו מארה"ב או משאר מדינות חו"ל, והיה נחוש לוודא שהישיבה תהיה מקום חם ואוהב עבורם, למרות המרחק הרב מבית הוריהם.

רבי אהרן רובנר היה אחד מארבעת הבחורים האמריקאיים הראשונים שהגיעו ללמוד במעלות התורה סמוך לפתיחת הישיבה.

'הגאון בכל התורה כולה, רבי שמואל, היה יושב שם ולומד איתנו כל סדר א', במשך שעות ארוכות ברציפות, בגלל האחריות שהוא חש כלפינו. בנוסף, הוא תמיד היה מזמין אותנו לסעודות שבת אצלו בבית. הוא רצה שנרגיש בנוח ונבוא, אז הוא היה אומר, 'מענה דארף נאר לעגען פור בעבאלאך מעהר - רק נוסף עוד קצת שעועית לחמין'.

'עצם העובדה שאנחנו האמריקאים דיברנו אידיש היה חידוש עבור רבי שמואל והרבנני, מכיוון בדרך כלל הישראלים לא דיברו אידיש שוטפת. הם ממש נהנו מזה, וזה גרם לאווירה בביקורים שלנו להיות ממש היימיש'.

רבי יעקב נוסבים סיפר על הרגעים האחרונים של ששת השנים שלו במעלות התורה: 'אחרי שנתיים בכולל, החלטנו לחזור לארה"ב, ולא ידעתי האם אני אזכה לשוב ולראות את רבי שמואל. מונית השירות עמדה לאסוף אותנו ב-11:00 בלילה, והגעתי לישיבה באמצע סדר ב' כדי להיפרד מרבי שמואל. הוא הסתכל אלי ואמר, 'אני אגיע אליך'. רק לאחר מכן הבנתי שמסתבר שהוא רצה לעשות כן בשביל אשתי. הוא היה כל כך בקי במסכת הרגשות, וידע איך לכבד.

'אחרי סדר ב', הוא הגיע לבית שלנו, ולא היה לי שום דבר להציע לו, כי המקרה והארונוות כבר היו ריקים. אבל הייתה לנו מצלמה ישיבה, והוא לקח את שני הבנים שלי על הברכיים שלו, כדי שאני אצלם אותם. צילמתי באמת תמונה כל כך יפה שלהם. הוא נתן לנו ברכה וישב איתנו בערך חצי שעה, וכאשר הגיע הזמן לצאת, הוא ליווה אותנו החוצה ונפרדנו לשלום. אין מילים שיכולות לתאר כזה דבר'.

שאיפות, ציפיות, ואהבה אין סופית

'אנשים רגילים נוטים להסתפק בהישגים בינוניים. אבל אצל רבי שמואל, חז"ל אמרו שיהודי צריך לומר 'אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב', וזה לא היה דרכו. אם חז"ל אמרו כך, אז הם באמת התכוונו לכך, וזה מחייב כל יהודי בכל דור. יהודי צריך להתעלות מעל כל קטנות המוחין המעכבת אותו מלעשות דברים גדולים' רבי יצחק בוכהלטר

בין תלמידיו הרבים של רבי שמואל ניתן למצוא מגוון עצום, כאשר כל אחד מהם מתבלט בנישה שלו וממלא את תפקידו הייחודי. ביניהם ניתן למצוא ראשי ישיבות ורבנים ליטאיים, אברכים הלומדים בכולל במשך כל ימי חייהם, אנשי עסקים מוצלחים, אדמו"רים חסידיים ומקובלים ספרדיים - ספיספ מוהריב המעידי בברור על גודל ראייתו של רבי שמואל ועל האהבה והדאגה הכנה שלו לכל תלמיד שעבר בפתח ביתו.

רבי אוריאל אייזנטל, פוסק נודע מרבני רמות ג', הגיע לאיתרי מרקע פחות ישיבתי, והוא יצר קשר בל ניתק עם רבי שמואל במשך כל ימי חייו.

'הוא זה שדרבן אותי להיכנס לרבנות, והוא היה מעורב בכל דבר רציני שעשיתי בחיים. הוא היה 'חכימא יהודא', והוא היה מסוגל לחזות את הכוחות של כל אחד, כבר בפעם הראשונה שהוא נפגש אתו. הוא ביקש את הצלחתך, לא את הצלחתו, והוא רצה שכל אחד יפתח את הכוחות הייחודיים שלו. ובאמת, התלמידים שלו שונים מאוד זה מזה במסלולי החיים שלהם.

'הראש ישיבה היה דורש המון מאלה שהוא הרגיש שניתן להציב בפניהם ציפיות. הספרים הראשונים שלי היו על הלכות שבת והלכות נידה, אבל אחרי שנתמנית להיות רב, הוצאתי ספר רבו אוסף של שיעורים ותשובות בעניינים שונים. כשהגעתי אלי לקבל את הסכמותיו הוא היה מאוד מאוכזב. הוא אמר לי בהלצה, 'מה זה? מכירת חיסול של סוף עונה? זה לאנשים זקנים שכבר אין להם כוח!' הוא חשב שאני צריך להתעמק בנושא אחד ולכתוב עליו, ובאמת כך נהגתי בספרים הבאים שלי'.

הדרישות שלו ביטאו גם את הבגרות של מערכת היחסים שלו עם התלמידים שלו, וגם את האמונה שלו בהם שהם באמת בוגרים ומסוגלים לקבל את המסרים שלו. בעצם הוא אמר, 'גדל, בני יחקר! קח אחריות על החיים שלך, ותחיה עם עמקות. אל תתקע על הדברים הקטנים והרדודים, ואל תיתן לדברים שהם חסרי משמעות להסיט אותך'.

ערב, ונאלצתי להכריע בין האפשרויות השונות. אתה באמת בעל פוטנציאל רוחני עצום, ומצפה לך עתיד מזהיר. ההשתתפות שלי בחתונה שלך הייתה נצרכת רק כדי להוסיף לשמחה.

אבל כל הקשר של הבחור השני לקדושת התורה הוא רופף, וחשבתי לעצמי, 'יבוא היום שבו הבנים שלו יתייצבו על פרשת דרכים, והוא יתלבט האם לשלוח אותם לשיבה קטנה או לאיזה תיכון מודרני. באותם הרגעים, ההחלטה שלו תתבסס על התחושות שלו לגבי השנים שלו בשיבה, ועצם העובדה שאני השתתפתי בשמחה שלו, ורקדתי בכל עוז לכבודו, זה מה שיחרוט בליבו את הרושם החיובי מהשנים שלו בשיבה...'

אחינו של רבי שמואל, רבי מנדל אויערבאך, סיפר שבצעירותו הוא היה ניגש פעמים רבות לדודו כדי לדבר בלימוד ולשאול את מה שבעיניו היו קושיות טובות.

'רציתי למצוא חן בעיניו, ואצל בחורים, לשאול שאלה טובה זה הישג. אבל התאכזבתי - הוא תמיד היה מראה לי את הטעות שעליה הקושיה התבססה.

'פעם אחת, עמדתי בסמוך אליו כאשר בחור חלש יחסית הגיע אליו ושאל אותו שאלה. רבי שמואל פנה לתלמידו רבי יוסף פטרוף, ושיבח את הקושיה המצוינת. זה היה יותר מידי בשבילי. כמה שעות לאחר מכן, שיתפתי אותו בתחושות שלי. אמרתי לו שאני מרגיש שאני אף פעם לא שאלתי אותו שום קושיה טובה בלימוד. הוא שאל אותי בתמיחה, 'ככה אתה מרגיש?'. 'כן', אמרתי לו. ואז הוא אמר לי, 'אני אגיד לך, אצלי, קושיה אינה הישג, היא בעיה, וככל שהקושיה חזקה יותר, כך היא מפוריעה יותר להבנת הסוגיא. לכתחילה, הבעיה הזו אמורה להביא אותנו להבנה מעמיקה יותר. אני מרגיש כל כך קשור אליך, עד כדי כך שכאשר אתה שואל אותי שאלה, התגובה המיידית שלי היא להשתדל לפתור את הבעיה שהיא יוצרת בהבנת הסוגיא... אבל זה לא טוב - קושיה טובה היא באמת דבר טוב.'

רבי מנדל חושב על דברי דודו ומוסיף: 'רבי שמואל העביר בדבריו מסר חינוכי עוצמתי: ייתכן שמי שמקשה קושיות אולי מרגיש טוב עם עצמו, אבל אם השאיפה שלו היא באמת להבין את מה שהוא לומד, הוא באמת אמור לראות בקושיות אתגר שיש להתגבר עליו.

'כאשר מישהו לא מוכר היה מגיע לרבי שמואל עם קושיה, הוא היה נותן לו להרגיש טוב עם עצמו. אבל אם היה מדובר בתלמיד קרוב, הוא היה מתייחס לקושיה כאל מקפצה שממנה ניתן להמשיך ולהתעמק עוד בסוגיא. עד שהקושיה תתיישב מאליה. המסר המונח בדברים היה, 'יש לך קושיה? בסדר, אז מה נעשה עכשיו? כשהייתה לרבי עקיבא איגור קושיה, הוא היה כותב 'ה' יאיר עיני', ואתה מסתובב פה ומרגיש טוב עם עצמך? ככה אי אפשר.'

רבי מרדכי גרוס סיפר שפעם אחת הוא נסע לנפוש בצפת לשבוע של לימוד ללא הפרעות. 'בעל הדירה ששכרתי סיפר לי, שרבי שמואל שהה בדירה בשבוע שעבר, ובוקר אחד, בעל הבית קם משנתו שעה לפני הנץ וחשב שהוא שומע שירה חרישית מחוץ לחלון שלו. הוא הסתכל החוצה וראה את רבי שמואל רוקד ומוחה כפיים, מתוך שיר הודאה לבורא על שזכה ליישב קושיה שהטרידה אותו במשך זמן רב.'

רבי יעקב נוסבוסים סיפר על הסבלנות העצומה שרבי שמואל הפגין כלפיו, תוך כדי ההתפתחות שלו בלימוד. 'גיליתי את הספר 'חנוכת התורה' של הרבה רבי העשל, עם פלפוליו החדים והקצרים על התורה, וכאשר הייתי יוצא להליכה עם רבי שמואל בשבת, נהגתי לספר לו חידוש מהספר. לאחר שהוא היה שומע משפט אחד, הוא היה מחשבן את הכול והיה יכול להרצות לי את שאר הקטע. אבל אחרי כמה חודשים, הוא אמר לי, 'נו, מספיק עם החנוכת התורה. הגיע הזמן שתעבור למשך חכמה ולרמב"ן'. הוא המתין עד שהוא החליט שזה הזמן המתאים.'

החזון והמשימה של השנים האחרונות

'ירידת הדורות אינה גזירת הכתוב' רבי

שמואל אויערבאך

מנהיגי ישראל הגדולים ניכרים בראייתם למרחוק, אשר נותנת להם את היכולת לגלות ולהכיר את בעיות הכלל המתפתחות, בשעה שבה הרבה מהאחרים אינם שמים לב כלל לבעיה. ידוע שהרב מבריסק אמר, 'אבא שלי היה יכול להתבונן על המשך הדרך ולראות את הבעיות שתצמחנה רק בעוד חמישים שנה. אני לא מסוגל לעשות את זה - אבל אני כן מסוגל לראות את הבעיות שעומדות להתרחש לנגד עינינו.'

רבי אברהם דב התייחס לתפקידו של אחיו בעשור האחרון לחייו. 'כתוב בפסוק, 'אני בינה, לי גבורה', זאת אומרת שהראיה לרחוק נותנת כוח וגבורה. הנהגתו של אחי התרחשה אך ורק כתוצאה מההבנה המעמיקה והחודרת של ההתרחשויות בהווה ומשמעויות הדברים בעתיד. וכך הוא היה יכול להכריע מתי יש עת שלום ומתי יש עת מלחמה.'

מה ראה רבי שמואל?

רבי שמואל הרבה לצטט מכתבו של הגרעק"א לחתנת החתם סופר, משנת תק"ל, אשר בו התייחס לנסיגות לקעקע את מערכת החינוך בעירו פוזנא. וכך כתב הגרעק"א: 'מפליא אותי הדבר שרוב תושבי העיר כאן הם יראי ה', אבל האש אינה בוערת בקרבם. הם אינם אנשי מעשה, ואני נותרתי לבדי ללחום את מלחמת ה', ולוואי שייתן לי הצלחה למען תורתנו הקדושה.'

המילים האלו הם המפתח למחשבותיו הטורדות של רבי שמואל וכאב ליבו, והם שהכריחו אותו בסופו של דבר לפעול באחרית ימיו. רבי צבי רוטברג סיפר שכאשר סבו, רבי מאיר קרליץ, אחיו של החזון איש, הראה את מכתבו של הגרעק"א לרבי חיים עוזר גרודז'ינסקי, הוא הזדעזע מהמילים. אבל האש אינה בוערת בקרבם... ואני נותרתי לבדי ללחום את מלחמת ה'. המסר המונח בדברים הוא שישנם זמנים שבהם האדישות רווחת והאומץ נעשה יקר המציאות, ואפילו יהודים צדיקים ויראי חטא עלולים להיכשל בשב ואל תעשה, ולא לפעול למען כבוד ה', עד שיבוא הגדול האחד אשר רוח בו, ויטול שכר כולם.

כשם שהרופא בודק את החולה, אשר בחיצוניותו נראה בריא כאולם, ויכול לגלות סימנים מחרידים למחלה מסוכנת המתפשטת בקרבו, כך רבי שמואל

ככלל, רבי שמואל לא הורה או התעקש שהתלמידים שלו יעשו או ימנעו מלעשות דברים מסוימים. במקום זאת, הוא השתדל לעורר בתוך תלמידיו את הרצון לעשות עם עצמם חשבון נפש, 'לקחת את עצמך בידים', כלשוננו.

גם כאשר תלמידיו הקרובים ביותר הגיעו לבקש את עצתו, הוא רק היה מנתח את הצדדים השונים של הנידון, ומשתף את השואל במחשבותיו. התלמיד היה זה שצריך להפנים את הוראות רבו ולהחליט בעצמו על דרכי הפעולה.

תלמידו האהוב של ראש הישיבה, רבי בועז קפלינסקי, ביקש פעם את עצתו בעניין אישי, ורבי שמואל נרתח עבורו את השיקולים השונים, עד שבשלב מסוים הוא עבר לשוחח על נושא אחר.

'אבל הראש ישיבה עדיין לא ענה על השאלה...' העיר התלמיד.

רבי שמואל ציין שוב את הנקודות שיש ליתן עליהן את הדעת, מבלי להביע הכרעה ברורה. כאשר רבי בועז ביקש ממנו בפעם השלישית הדרכה, הוא תפס את ידו ואמר לו, 'רבי בועז! ואבדה בית נבונים! כמה זמן יקח לך להבין...?'

רבי יצחק בוכהלטר למד במעלות התורה, וכעת הוא משמש כראש חבורה בבית מדרש גבוה שבליקווד. הוא סיפר על כך שכאשר למדו יבמות בשיבה, הוא והחברותא שלו היו לומדים בבית המדרש באופן רצוף במשך כל הלילה, מ-11:00 בלילה עד הנץ החמה.

'מכונן שהראש ישיבה היה שם גם כן, במשך כל הזמן הזה, במקומו הקבוע בספסל האחורי. לאחר כחודש, הוא הגיע אלי, בערך בשעה שלוש לפנות בוקר, ואמר לי שלדעתו אני צריך ללכת לישון. אמרתי לו שאני תלמיד העושה כמעשה רבו, והוא ענה לי בחיוך, 'אתה אמור ללמוד רק את הדברים הטובים מהראש ישיבה שלך, לא את הדברים הרעים.'

'בסופו של דבר, הוא לא כפה על אף תלמיד ללכת לישון, מכיוון שהשיטה שלו הייתה להשאיר את הדברים האלו לשיקול דעתו של כל בחור, כל עוד שלא היה מדובר במשהו מאוד לא בריא, ובכלל זה גם ההחלטה להישאר ער עד מאוחר. בבוקר, כאשר הוא הסתובב בין חדרי הפנימייה להעיר את כולם לשחרית, כאשר הוא עטור בטלית ותפילין, הוא לא היה מעיר את הבחורים שהיו ערים עד מאוחר, והיה מניח להם להתפלל במניין מאוחר יותר.'

רבי שמואל היה מרבה לצטט את דברי הגאון מוילנא על הפסוק (משלי כב, ו), 'חונך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה'. הגר"א מבאר שהורים ומחנכים צריכים לחנך את הילד על פי הטבע שלו, דהיינו, על פי המידות ותכונות האופי שלו. המידות של האדם הן קבועות, והן תישארנה כך עד זקנה ושיבה, והניסיון לשבור את המידות האלו הוא חסר תוחלת והרסני. במקום לעשות כן, המטרה צריכה להיות ניתובן של התכונות האלה באופן תועלתני. היסוד הזה הנחה כל כך הרבה התנהלויות של רבי שמואל עם תלמידיו.

הצפיפות שלו מתלמידיו הגיעו מתפיסה עמוקה בטבעו של כל בחור, של הרקע שלו, המגבלות שלו והיכולות שלו. ולכן באופן טבעי הצפיפות האישיות שלו מבחור אחד היו שונות - לפעמים באופן קיצוני - מהדרישות שלו מבחורים אחרים.

רבי דוד פפיס נולד באנגליה ולמד במעלות התורה. הוא סיפר כך: 'הייתה לרבי שמואל גישה יחס שונה לכל בחור ובחור, והדבר היה תלוי בתשובה של רבי שמואל לשאלה, מה הבחור הזה צריך כדי לגדול ולהתפתח. שמעתי כאלה שאמרו בהספדים שלהם שהוא היה בוחן אותם עם שאלות קשות, אבל אני לא חוויתי את זה בכלל. הוא תמיד בנה אותי עם עוד ועוד מחמאות, אולי בגלל שהוא חשב שאני צריך יותר בטחון עצמי. הוא היה פסיכולוג אמן, והוא יצר מערכת יחסים אישית עם כל אדם ואדם.'

רבי ישראל יוזל סיפר: 'בבוקר לאחר תפילת שחרית, הוא היה מבקש ממני לקרוא לבחורים שלא הגיעו לשחרית. היו בחורים שהוא קרא להם יום אחר יום, אף על פי שהם היו ערים עד מאוחר, מתוך לימוד בבית המדרש. והיו בחורים אחרים שעליהם הוא אמר, 'אסור לחוץ עליו.'

'פעם אחת הוא אמר לי לקרוא לבחור שלא הגיע לתפילה ארבעה ימים לפני החתונה שלו, וכשניסיתי לציין שהבחור מסתמא עסוק מאוד בהכנות לחתונה, רבי שמואל אמר לי, 'זה בדיק העניין! אני רוצה להדגיש לו את החשיבות של התפילה בשיבה'. היה עוד בחור שלא הגיע לתפילה מיד אחרי שהוא התארס, ורבי שמואל אמר לי, 'זה בסדר, הוא כבר מאורס.'

אברך שהגיע מרקע יותר מודרני סיפר על מקרה שבו רבי שמואל הסתובב בפנימייה וביקש ממנו להראות לו תמונות מטיל שהוא השתתף בו לאחרונה. בתמונה אחת נראו הבחורים מתפללים שחרית בשטח, ללא כובעים וחליפות, אבל רבי שמואל לא אמר לבחור מילה.

אבל עוד בחור שהופיע באותה תמונה היה מקורב מאוד לרבי שמואל, והיה נכדו של תלמיד חכם מפורסם, ובפעם הבאה שרבי שמואל ראה אותו, הוא 'נכנס בו'. 'אתה לא מתבייש? ככה מתפללים שחרית? אותה תמונה, אבל הסתכלות שונה.

לעיתים, הגישות השונות של רבי שמואל לתלמידיו היו משוללות הבנה, מכיוון שהן היו מבוססות על תפיסתו המעמיקה במציאות החיים של כל בחור ובחור, ובעתיד שהוא צפה עבורו. משה הגיע למעלות התורה בגיל יותר מבוגר, אחרי שהוא למד במשך כמה שנים בקיבוץ בפוניבז'. הוא היה מתמיד עם שאיפות רוחניות, אבל הוא היה מופנם, ובישיבה הוא התכנס בתוך עצמו.

כאשר הוא התארס, רבי שמואל ניאות בשמחה לשמש כמסדר קידושין, אבל ככל שמועד החתונה התקרב, הראש ישיבה נחלש ונחלש. בשלב מסוים, ימים ספורים לפני יום החתונה, הוא ביקש מהחתן להביא את ראש ישיבתו הקודמת לסדר קידושין במקומו.

אמנם, במקרה או שלא במקרה, היה עוד בחור במעלות התורה - בחור שלא נמנה כלל על מצויני הישיבה - שהתחתן גם כן באותו ערב. למרות מצבו הגופני, רבי שמואל הגיע במסירות נפש עצומה לחתונה, והוא אפילו רקד עם החתן במשך זמן ארוך.

משה לא היה מסוגל להבין את מה שרבי שמואל עשה, והוא אפילו ניגש אליו וביקש ממנו הסבר. 'הייתי צריך לגייס כוחות עצומים כדי להגיע אפילו לחתונה אחת באותו

ידע להתבונן על הדור במבט רחוק. ישנם המתמקדים בחיצוניות, על הגידול המבורך של הציבור החרדי, על השפעתו הגוברת ורווחתו הכלכלית, ומגיעים למסקנה שהכול כשורה.

אבל רבי שמואל ראה את חוסר הדבקות ואת המחויבות המוגבלת, את הבלבול ביסודות הדת, את ירידת הריגה וההתפזרות בעיקרי היהדות, כעדות למחלה רוחנית האופפת אותנו. הוא ראה קהילה אשר גאותה בהשקפת עולמה הייחודית וערכיה נשחקים אט אט, על ידי חשיפה מתמדת לחברה החילונית אשר סביבו, וסופה להיטמע בקרבו.

הוא דיבר בכל הזדמנות על הקרירות, הלב המתאבן והאדישות הרוחנית, אשר פשטו בכל כך הרבה מחלקי היהדות התורנית בכל העולם. רבי שמואל האמין שאין דבר האוכל בעליה הפנימי של האדם יותר מאשר הלכי הרוח אשר פשטו בציבור, השקפה הגורסת שהדור שלנו חלש ואין כל כך למה לצפות, ק"ו לדרוש, מאיתנו.

בדברים שנשא ביאצייט של החזון איש, הוא העביר מסר מרכזי אחד. 'ירידת הדורות אינה גזרת הכתוב'. אף על פי שישנה מציאות רוחנית הקובעת שהרמה הרוחנית מידרדרת במשך הדורות, ואנחנו חייבים להילחם בזה - ולא לקבל את זה, והראיה, שהרי לפני שבעים שנה החזון איש עוד חי ופעל בינינו, ואם כן נמצאנו למדים שאנשים גדולים ורוחניים יכולים להימצא בכל דור ודור.

רבי שמואל סיפר שהוא שוחח עם יהודי מבוגר אשר זכה לשוחח עם ביתו של החתם סופר. היא אמרה לו, 'שמעתי מאבי, שבמשך כל הדורות היצירה פושה צורה ולובש צורה, אבל היהודים תמיד הצליחו לזהות אותו. אמנם, בתקופה האחרונה, הוא מצא לעצמו תחפושת חדשה ומתחללת במיוחד - 'היום נשתנו הטבעים', או 'הדור שלנו חלש מיד'.

ובאמת, בצוואתו של החתם סופר הוא כתב לבניו, לעולם אל תאמרו 'נשתנו העיתים', שהרי יש לנו אב זקן, והוא לא נשתנה, ואף פעם לא ישתנה.

בשנותיו האחרונות רבי שמואל עמד בחזיתן של שני מאבקים חשובים, אשר היו מעוררים את זה. המאבק הראשון הופנה כלפי חוץ - להתנגד למאמציה של ממשלת ישראל לקעקע ולמסמס את עולם התורה בארץ ישראל. המזימות הגיעו בשני ראשים - האחד, הניסיון הגלוי לגייס בכוח את בחורי הישיבות בהמוניהם לצבא, וכלשונם 'לרוקן את הבריכה' של הישיבות, והשני, ההתערבות הגדלה והולכת של הממשלה עד כדי השתלטות מלאה על מערכת החינוך החרדית.

אמנם, עיקר התמקדותו של רבי שמואל הייתה פנימית, אל עבר בני הקהילה החרדית בעצמם. המטרה שלו הייתה להיאבק בקרירות הרוחנית וברדידות, ולהצית במקומן את המחויבות הבלתי מתפשרת לעבודת ה' וללימוד התורה. הוא השתדל לבצר את חומת ההבדלה בינינו לבין החברה החילונית, אשר הייתה המפתח לגדילה ולהצלחה של בני התורה, ולוודא שחיים המלאים בעסק התורה היא המטרה הנכספת ביותר עבור הציבור החרדי.

בכדי להשיג את כל המטרות האלו, רבי שמואל הקים - כמעט לבדו - תנועה של אלפי בני תורה נלהבים, הגאים בעצמם ובמטרותיהם, ומאמינים בכך שכשם שהתורה היא נצחית, כך ההגדרה של בן תורה היא נצחית, בהשקפתו, בערכיו ובהנהגותיו. גם כאשר נקרים בפנינו ניסיונות שונים, שיטות העושר והרכושנות, זליגת הטכנולוגיה וכניסתן של השפעות הגויים, היהודי הנאמן לה' ולתורתו יתאמץ לחשוב, לדבר, ולנהוג כשם שאבותיו וזקניו נהגו בדורות שקדמו לו. שאיפתו להיות 'יהודי של פעם', 'א-אמולגע ייד', ולשאול את עצמו, 'אימתי יגיעו מעשי למעשי אבות'.

למרות העובדה שהוא עמד בראשות התנועה, הוא ראה בעצמו רק 'שליח ציבור', לא מנהיג. הוא רק חזר והכריז את היסודות הברורים של היהדות, דברים אשר בעבר

היו כה בהירים ונהירים עד כדי כך שכל ילד קט היה יכול להגיד אותם. רבי שמואל שאף להרים את הדור, ולמלא את אחיו היהודים בגאווה עצמית, בחשק ובלהט ובמחויבות שתרום אותם עוד מבחינה רוחנית, ותיתן להם את הכוח לדחות כללאר יד את היהדות הרדודה של ההתפשרות, חוסר המעש והבלבול.

כאשר המרגלים חזרו ממסעם בארץ ישראל, הם התמלאו בחולשה פנימית ולבטים. 'ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם'. הם הטילו פחד וייאוש בליבותיהם של כלל ישראל, וכאן הגיעה שעתו של כלל, והוא ניסה לחסן את עם ישראל כנגד התחושות המסוכנות האלה. הוא הכריז בגאון 'עלה נעלה...' כי יכול נוכל לה'.

זו הייתה זעקתו של רבי שמואל בדם ליבו. אנחנו לא דור חלש. יש לנו כוחות עצומים, ובעזרת ה' נוכל לעשות דברים גדולים... אם רק נרצה בכך. רבי אוריאל אייזנשטל סיפר: רבי שמואל אף פעם לא אמר משהו רע על הדור שלנו, והוא גם לא דיבר בהתרפקות וגעגועים על מה שהיה פעם, מתוך מחשבה שהם היו יותר טובים מאיתנו. היה לו אמון מלא בנו, והמטרה שלו הייתה לרומם אותנו ולעזור לנו להאמין בעצמנו.

מנקודת מבטו של רבי שמואל, לשני המאבקים האלו - החיצוני והפנימי - היה מכנה משותף. הוא ראה התפתחות של שינוי לרעה בתוך החברה החרדית בשנים האחרונות. כאשר בעבר היה ברור שהתקפות על היהדות יענו במחאה בלתי מתפשרת, הרבה מהקולות האלו נדמו באופן מחשיך.

גם כאשר הבלתי יאומן קרה, ובני תורה או בנות ישראל כשרות נכלאו עקב סירובם להתגייס לצבא, או כאשר חילולי שבת בפרהסיא התרחשו בחסות המדינה, וקברים חוללו באתרי בנייה ועתיקות, האופן שבו הציבור הגיב בעבר לא חזר על עצמו. מכתבי המחאה הנועזים של גדולי ישראל וקריאותיו הכאובים של הציבור בהפגנות הוחלפו בשלל סיסטמות נכבדות - 'צריך לבחור את המאבקים' או 'אנחנו נעבדו בשקט מתוך המערכת', או משיכה בכתפיים והפסרת 'מה נעשה...'

הנידון כאן לא היה האם ראוי או כדאי לצאת ולהפגין, או האם יש למסור את הנפש ולשבת בכלל למען כבוד שמים. השאלה הייתה האם זה באמת משנה בכלל.

איכשהו הגענו למצב שבו מספיק לבטא את הכאב על הגזירות על הדת באופן המינימאלי והממעיט ביותר. אפשר אפילו להפיץ מכתבי מחאה בציבור, או להתאסף ולומר פרקי תהלים בישיבות ובבתי הכנסת לביטול הגזרות. ומי שעשה יותר מזה, נתכנה בכינוי הנורא מכל: קנאי.

במשך הזמן, ליבותיהם החמים של יהודים בעלי כוונות טובות התקררו, ונוצר כאן עולם הפוך שבו מי שמודעזע ומוחה בקול כנגד המרימים יד בה' ובתורתו נחשב איכשהו כקיצוני הראוי לכל גינוי. רבי שמואל טבע את המושג 'פרומקייט של קרירות' כהגדרה של סולם הערכים החדש והמוזר הזה, שבו קרירות הלב היא אות של כבוד והסירוב להתרשם מהגזירות כנגד היהדות הוא סימן לצדקות.

רבי שמואל אבחן שהאפתיה הזאת היא המחלה הגורמת לחידרתם של ערכים זרים לליבותיהם ומחשבתם של בני התורה. כמו חולה שהמערכת החיסונית שלו מוחלשת, והוא אינו מסוגל להתמודד עם הוירוסים הרבים שמסביבו, גם קהילה עם דימוי עצמי רוחני מנמנך ורדוד, וידישקייט מסוג שטחי ומתפושט, לא תתעורר למעשה ולהתנגד לאיומים הקיומיים הנאספים עליה מבחוץ.

ואם כן, המאבק כנגד האיומים החיצוניים האלו מחובר ומעורה במאבק הפנימי - המאבק הפנימי על נפשה של הקהילה התורנית. היהודים חייבים להעיר את עצמם ולמחות - לא רק כדי להתמודד עם החלת הגזירות על הדת עצמם, אלא יותר מזה, כדי לשחרר את עצמם מתחושת האפתיה הרוחנית וקרירות הלב שאפפה אותם.

<p>הוקדש ע"י ירידנו הרה"צ רבי אברהם ש"ס שליט"א לרגל השמחת הגדולה השרויה במעונות באירועי בני הבר"ח המופלג בתורת ויזרא וכל מרה נבונה כמח שמואל בונים שיש"א מכתבי ישיבת שער שמועות בע"ה הכללה המוחללת תח"י</p> <p>בת ירידנו הנאור ב"ר חיים יעקב שטוב שליט"א שיזכו לקשר של קיימא לבנות בית נאמן בישראל כשאיפתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל</p>	<p>לעילוי נשמת הגאון רבי יעקב חיים ב"ר מאיר אייזנשטיין זצ"ל נלב"ע י"ט ראשון דסוכות וחתנו הנ"ח רבי אליהו צבי ב"ר מרדכי יודעש קרויזר זצ"ל נלב"ע י"ט ראשון דסוכות הוצנח ע"י נדרם הגאון רבי יצחק פורדבינק שליט"א</p> <p>לעילוי נשמת זקנו אוד מוצל מאש נשא ונתן באמנה וזכה לבנין וחתני רבנו הרה"ק משה ברוך ב"ר חיים קליג ז"ל נלב"ע הווענא רבה תשס"ד הוצנח לרגל עשרים שנה לפטירתו ע"י נכדיו הרה"צ ב"ר משה שפחה קניג שליט"א</p>	<p>הוקדש ע"י ירידנו הרה"צ רבי אליהו שנקר שליט"א בן הגאון רבי מרדכי שנקר שליט"א נלב"ע י"ט ראשון דסוכות לרגל השמחת הגדולה בנשואיו בתו הכללה המוחללת תח"י בעשומ"צ עב"ה הבח"ח המופלג בתורת ויזרא וכל מרה נבונה כמח שמואל בונים שיש"א מכתבי ישיבת שער שמועות בע"ה הכללה המוחללת תח"י</p> <p>בן הרה"צ רבי יהודה מושק שליט"א אשר התקיים ביום א' כ"ז תשרי באמנות פריד"ס שיזכו לבנות בית נאמן בישראל כשאיפתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת המשפחות הנכבדות ולהמשך כרם בית ישראל</p>
<p>הוקדש ע"י ירידנו הרה"צ רבי יחיאל שטרנברג שליט"א לע"ז ולזכרו של מורו ורבו רבינו הגדול מרן ה"ר רבי שמואל זע"א ולעילוי נשמת הרב אברהם ב"ר חיים דוב הלוי ז"ל הרב יהודה צבי ב"ר נפתלי ז"ל מרת צפורה פייגא ב"ר יצחק ע"ה</p>	<p>הוקדש לכבוד ירידנו ספרא וסיפא הנודע בעשרים הסופר המהולל ואיש התנועה אשר חדר לשמירת עם ישראל הרה"צ ר' איתן קובי"ש שליט"א לרגל הוצאת ספרו הייחודי והתנאי שיצא לאור בארה"ב בחודש האחרון בשפת האנגלית בו מתוארים באוטנטיות רבה דמויות הפלאות ומסכת חייו המרוממת המעסיקה והשמימית של אביו רוענא רבינו הגדול ה"ר רבי שמואל זע"א ובשמי תיקרא: "רבי שמואל"</p> <p>אשר העידו גדולי תלמידיו רבינו ומשפחתו שהשתדל בכל האפשר לדייק בכל ולא נח למקור ולברר כל דבר לאשורו להוציא דבר מתוקן מתחת ידו לא נותר אלא לברכה שיהיה לתורה ולתלמידיה וימשיך להרבות בכוז שמים מיום הרחבת הדעת והנפת הנפש שפע ברכה והצלחה ברוח ובנפש עד בלי די</p> <p>הרה"ק יעקב ששקלר שגבוליו קצרים לטאור בדיבור ולגדול בכל השטחים, מסירות ד"ר ולתורתו ולמסירותו לזמנו ולתורה, וכן פירותיו לרומם ולהגדיל קרן התורה (ועצמית) במהרה</p> <p>ניתן להשיג את הספר (במות מעטות) שנתנו להלוי' במקומות הבאים: ירושלים: שפחת טישלרסון רחוב חמת הגליל 19 דירה 19 ב"ר בוק: שפחת אלכנאי רחוב רבי יוסף 13 דירה 4 בית שש: שפחת טישלרסון רחוב רבי יוסף 13 דירה 4</p>	<p>ברכת מזל טוב נשנן קמיה ירידנו בחיי הישיבה המופלג בתורת ויזרא וכל מרה נבונה אוזב על מקום ועל הבריות אשר היה חביב וקשור באופן מיוחד עס אביו רוענא מרן ראש הישיבה זע"א הבח"ח כמח שמואל בונים שיש"א מכתבי ישיבת שער שמועות בע"ה הכללה המוחללת תח"י</p> <p>לרגל השמחת הגדולה באירוסיו עב"ה הקלה המוחללת תח"י</p> <p>בת הרה"צ רבי שלמה זלמן וינצריץ שליט"א שיזכו לקשר של קיימא לבנות בית נאמן בישראל כשאיפתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל המאחילים חיים וימים ונכרה בני הברכה בישת "שפחת התורה"</p>
<p>הוקדש ע"י ירידנו הגדול הנאמן בכל כל נפש לכל פסעליו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זצוק"ל ושל"ס א"ה הרב אברהם לינדר שליט"א מייסד ומנהל בתי החינוך המפאריים לבנות ישראל "אהל רחל" לרגל השמחת הגדולה השרויה במעונות באירועי בני הבר"ח המופלג בתורת ויזרא וכל מרה נבונה כמח שמואל בונים שיש"א מכתבי ישיבת שער שמועות בע"ה הכללה המוחללת תח"י</p> <p>בן הרה"צ רבי אברהם סופר שליט"א שיזכו לקשר של קיימא לבנות בית נאמן בישראל כשאיפתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל</p>	<p>הוקדש ע"י ירידנו הרה"צ רבי בצלאל שלמה סופר שליט"א בן הגאון רבי אהרן דוד סופר שליט"א נלב"ע י"ט ראשון דסוכות לרגל השמחת הגדולה השרויה במעונות באירועי בני הבר"ח המופלג בתורת ויזרא וכל מרה נבונה כמח שמואל בונים שיש"א מכתבי ישיבת שער שמועות בע"ה הכללה המוחללת תח"י</p> <p>בן הרה"צ רבי חיים עוזר נובל שליט"א אשר התקיים ביום א' כ"ז תשרי באמנות פריד"ס שיזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיזרא כשאיפתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל</p>	<p>הוקדש לכבוד השמחת הגדולה בבית הגאון רבי שמואל דוד רבי שליט"א נלב"ע י"ט ראשון דסוכות לרגל השמחת הגדולה השרויה במעונות באירועי בני הבר"ח המופלג בתורת ויזרא וכל מרה נבונה כמח שמואל בונים שיש"א מכתבי ישיבת שער שמועות בע"ה הכללה המוחללת תח"י</p> <p>בן הרה"צ רבי חיים עוזר נובל שליט"א אשר התקיים ביום א' כ"ז תשרי באמנות פריד"ס שיזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והיזרא כשאיפתם הטחורה בדרך ישראל סבא נבחת ובשמחה בשפע ברכה והצלחה וכל טוב לתפארת אבות וזקנים ולהמשך כרם בית ישראל</p>